

KFAR MASARYK

Alexandr Kramer

V Izraeli žije kolem 15 000 českých a slovenských židů. Anebo obráceně: Židovských Čechů a Slováků. Setkáte se s nimi téměř všude; na vedoucích místech i mezi prostými dělníky. A samozřejmě — také v kibucech.

V kibucu Kfar Masaryk žije asi 50 slovenských židů, kteří z republiky odešli před druhou světovou válkou. Tento článek chce být alespoň neúplnou zprávou o jejich životě.

JAK PŘISLI

Jsou od Váhu, od Hronu a od Dunaje, jsou z Michalovce, z Nováků i ze Slovenské Stredy. Někteří z nich pocházejí i z Podkarpatské Rusi, která kdysi, v době, kdy ji opouštěli, patřila k Československu. Vzpomínají na Tatry a na Bratislavu, mluví spisovnou slovenštinou, z níž jim občas vypadne nějaké slovo, které nahradí hebrejským termínem. Čtou — alespoň někteří z nich — Kulturní život a Literární listy. Zajímají se o Československo, chtějí vědět, kdy budou zase mezi námi a Izraelem navázány diplomatické styky. Rádké návštěvníky od nás zvou na besedy.

A to je tak asi všechno. Jsou Izraelci. Jejich řeč je hebrejščina. Jsou integrovaní. Jejich vlastí je Izrael. Nepovažují se za emigranty. Liší se od většiny našich emigrantů ve světě. Jejich integrace není asimilace. Je uvědomělá. Jejich děti už neumějí slovensky.

Kibuc byl založen vlastně ještě za předmnichovské ČSR, roku 1930. Tenkrát byli mladí a byli členy socialistické stonické organizace mládeže. Většina z nich nepochází z chudých rodin: byli dětmi obchodníků, ředitelů, advokátů, lékařů. Rozhodli se změnit svůj život. Změnit národnostně i sociálně strukturu židovského obyvatelstva. Začali se připravovat na nová povolání. Učili se fyzické práci, která se měla stát hlavní náplní jejich života v nové vlasti. Pracovali na stavbách, v zemědělství, v průmyslu.

Po dvou letech příprav, roku 1932, přijeli první. O rok později většina — asi 150 lidí.

Přijeli do pusté země. Bydleli ve stanech. Pracovali v přístavu a na stavbách rostoucí Haify. Spojili se s přistěhovalci z Litvy a založili kibuc Čecholita.

Začali kultivovat zemi. Vysoušeli močály a zavlažovali písečnou poušť. Pracovali jenom rukama, bez jakékoli techniky. Dostali malárie, všichni bez výjimky. Pracovali dál, nemocní. Na nemoc nebyl čas ani peníze.

Ne všichni vydrželi. Ne všichni se dokázali smířit s fyzickou dřinou i s novým, kolektivním způsobem života. Mnozí se vrátili, mnozí odešli do jiných zemí. Z původních přistěhovalců z Československa zůstala sotva jedna třetina.

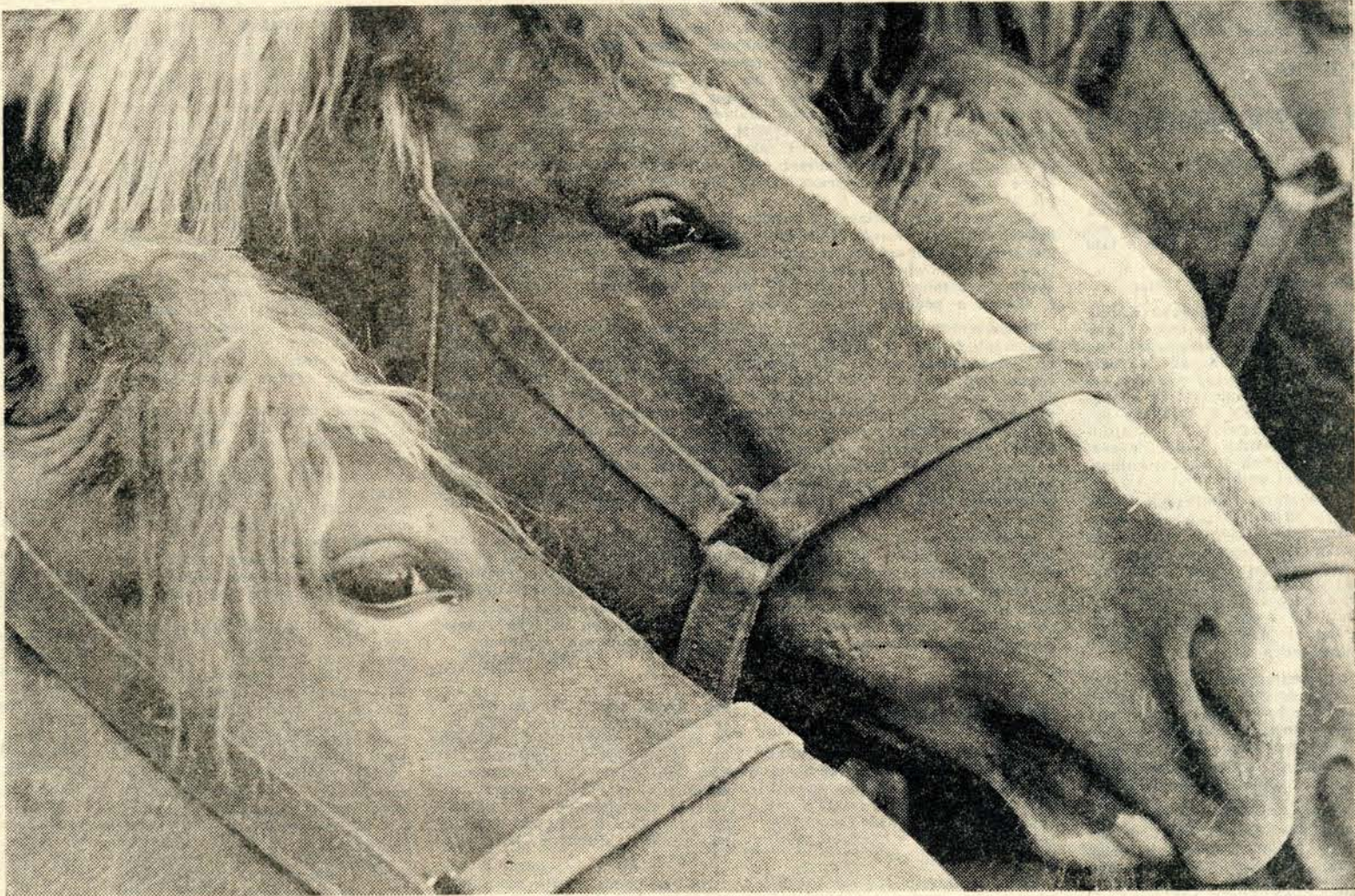
Byli i takoví, kteří odešli z ideologických důvodů. V roce 1935 — to už se kibuc jmenoval Kfar Masaryk — odešla zpět do republiky řada komunistů. Došli k názoru, že tato cesta neřeší židovskou otázku. Vrátili se, aby ji řešili v Československu. Z jedné desetičlenné skupiny pověsili později šest hlínekovi. Zbývajících čtyři přežili válku, aby v době politických procesů prošli novými koncentračními tábory. Dva z nich skončili ve vězeních socialistického Československa svou životní pouť. Jeden umřel na svobodě. Jeden — žije.

Padesát slovenských přistěhovalců zůstalo v zemi, kterou pokryl svým potem, aby jí mohli říkat: moje vlast. A pokryli svou novou vlast nejen potem, ale také krví. V jedné ruce krumpáč, v druhé pušku prožili skoro dvě desetiletí v neustálých srážkách s Araby. Bojovali ve třech válkách: 1948, 1956, 1967. Dvě z nich považují za spravedlivé.

Přejmenovali svůj kibuc na počest prvního prezidenta země, v níž se narodili. Škola, kterou si postavili, nese jméno druhého Masaryka. Prezidentův syn jí v r. 1948 věnoval základní kámen.

Více než třicet let na tomto místě žili a pracovali. Jejich způsob práce se měnil, jejich životní úroveň rostla. Vzmáhali se. Jen místo zůstalo stále stejné.

FOTOGRAFIE DANIELY SYKOROVÉ

CO TO JE?

Co je to kibuc? Je to dnes jediné místo na světě, kde se podařilo uskutečnit komunistický způsob života. Realizovaná utopie. A přitom — komunismus bez komunistů.

Kibuc je filosofie, kibuc je ideologie. Kibucníci — ti dnešní — jsou idealisté neznámého druhu. Nepatří k idealistům éry sociálních revolucí ve společnostech předindustriálního typu. K takovým, kteří dnes hýbají Latinskou Amerikou a Čínou, k těm, kteří provedli Říjnovou revoluci, a kteří budovali stavby socialismu v Československu na začátku padesátých let. Idealismus tohoto druhu zklamal ve většině zemí chybami, jichž se díky své nezkoušenosti dopustil a byl vytlačen individualistickou životní filosofií již při prvních náznacích přechodu ke společnosti konzumního typu.

A nepatří ani k idealistům rostoucím z nespokojenosti s pragmatickou filosofií spotřební společnosti, kteří dnes ořezávají bohatými západními demokraciemi, hledající více či méně uvědoměle novou kvalitu.

Idealismus obyvatel kibuců, těchto komunistických společenství uprostřed prosperující kapitalistické země, nepatří ani k jednomu, ani k druhému. Kibuc je ... prostě kibuc.

Dovolují si čtenářům představit kibuc Kfar Masaryk, jak jsem jej viděl za své návštěvy v červnu 1968.

JAK ŽIJÍ

Je jich 400 dospělých členů, chaverů. Chaver znamená také soudruh. I s dětmi a starými asi 600 lidí. Slováků, Němců, Maďarů, Bulharů, Jugoslávů, Iráčů, Afričanů, Argentinců, Litevců, Rusů. Židů. Izraelců.

Pracují na polích a v živočišné výrobě, jedí ve společné moderní jídelně — její estetický vzhled by jim mohl závidět každý náš závod nebo úřad — bydlí v pěkných typizovaných domcích uprostřed anglického trávníku a palem, baví se v klubu, diskotéce, knihovně (20 000 svazků) nebo v kině, koupají se v krásném bazénu, hrají volejbal nebo košíkovou na vlastním hřišti, procházejí se v eukalyptovém háji. Jejich děti chodí do vlastní školy — všechny 11 let. Ty nejmenší jsou v celotýdenních jeslích.

Všechno, co mají, si postavili a zaplatili sami. A všechno zkoncentrovali na jednom místě. Tím se kibucy už na první pohled liší od našich vesnic. Kino, škola, jídelna, diskotéka, klub bazén — všechno je od sebe vzdáleno sotva pár set metrů. A mezi tím vším anglický trávník. A palmový. A květiny. A plastiky. Ne nadarmo se kibucům říká ráj uprostřed pouště.

Všechno je společné, neexistuje soukromý majetek. Domy, v nichž bydlí, patří

kibucu. Šaty, v nichž chodí, patří kibucu. Hodinky, které mají na ruce, dostali od kibucu.

Životní potřeby, počínaje jídlem — co hrdlo ráčí — jsou zdarma. Či, lépe řečeno, na příděly. Druhá strana mince: práce je neplacená.

Příděly jsou v různých kibucech odlišné, v přímé závislosti na hospodářských výsledcích. O jejich velikosti rozhoduje členská schůze (shromáždění chaverů); návrh podává volená hospodářská rada, která koordinuje požadavky jednotlivých komisí (kulturní, zájmové, výchovné, hospodářské, zdravotní, sportovní atd.).

V Kfar Masaryku dostává každý chaver ročně 170 izraelských liber na soukromé výdaje. To není více, než kapesné. Dále: ročně 18 IL na knihy, 50 IL na rekreaci, 150 IL na zařízení bytu, dále přiděl na amortizaci atd.

Chaveři jsou z prostředků kibucu abonováni na koncerty a divadelní představení (podle vlastního výběru), kibuc za ně platí nemocniční i starobní pojištění. Ti co studují, čerpají ze zvláštního fondu. Své fondy mají i zájmové kroužky (hudební, fotografický...) i sportovní družstva (odběháči, košíková). Zvláštní přiděl je určen pro umělce: sochaře, malíře; jsou na některé dny uvolnění z práce.

Pracovní šatstvo i obuv je k dispozici bez omezení. Ostatní oděv je na příděl. V určitém cenovém rozmezí mají chaveri možnost výběru.

„Každý podle svých schopností, každému stejně“, to je heslo kibucu. Což znamená naprostou nivelizaci, totální absenci hmotných stimulů. Ze stejných přídělů žije babička, která nepracuje (nebo pracuje 3 hodiny denně, protože tady každý chce pracovat) i tajemník kibucu nebo hospodářský správce. Stejnou životní úroveň má chaver, jehož pracovní výkon je průměrný nebo i horší, i ten, kterého bychom u nás nezvali úderníkem. Neexistují odměny, prémie, ani čestná uznání. Někteří chaveri pracují i mimo kibuc, na placených — a často i mimořádně dobře placených — místech. Kfar Masaryk je spolu s několika jinými kibucy vlastníkem řady továren na zpracování zemědělských produktů, kromě toho je spoluvlastitelem cementárny a keramičky. Práce v těchto továrnách je placená, někteří chaveri zastávají i ředitelská místa. Všechny platy jdou však do společné pokladny kibucu. Komu se to nelíbí, může jít.

PROCHÁZKA S MÍŠOU STEINEM

„Míša“ má kolem padesátky. Ale tady se všichni oslovují křestními jmény. A kromě toho — hebrejščina nezná vykání. Což se přenáší i do naší česko-slovenštiny. Michael Stein je učitelem biologie,

„Míšo, nebojíte se uniformity?“

(Pokračování na str. 4)

LOGIKA VĚCÍ

Je nesporné, že schůzkou v Černé nad Tisou vyvrcholilo politická drama Československa 1968. Ve chvíli, kdy píšete tyto řádky, nemám ještě k dispozici ani oficiální komunikační, ani neoficiální zprávu o závěru jednání. Přesto je z průběžných, i když velmi útržkovitých informací zřejmé, že setkání umožnilo vyslovit naši delegaci zásadní stanoviska a že z těchto stanovisek delegace neustoupila.

Ať už je však konkrétní výsledek schůzky jakýkoli, jedno je jisté: touto schůzkou začala de facto nová konfrontace názorů uvnitř komunistického hnutí na celém světě. Rozpory uvnitř jednotlivých socialistických zemí, ať už se řeší nebo drží pod pokličkou, se vývojem naší země přenesly do mezinárodního socialistického arény. Doplň pěti stran signálů vážnosti situace i povážlivost nedorozumění, jde však o pouhé nedorozumění? Domnívám se, že někteří pozorovatelé příliš přeceňují subjektivní faktor současného procesu, když soudí, že by větší informovanost politiků a veřejnosti z pěti socialistických zemí mohla změnit hodnocení Československého vývoje. Domnívám se, že je třeba v historii hledat vždy především síly působící objektivně, navzdory dobrým úmyslům a slavnostně vyhlášeným proklamacím. Veliký Učitel říká, že logika věcí je silnější, než logika lidí.

Jaká je tedy logika věcí v daném případě? Domnívám se, že současná krize má své kořeny v regeneraci určitých struktur sovětského politického myšlení, které uvelel do praxe ve třicátých a čtyřicátých letech Stalin. Tím nikterak nechci současné sovětské vůdce označovat za přímé Stalinyvy dědice či následovníky. Rada jejich konkrétních politických činů by každého, kdo by tak činil, usvědčila z omylu. Proč tedy hovořím o regeneraci stalinovského způsobu myšlení? Mám na mysli především vzkrísení Stalinyvy téže o zotřování třídního boje uvnitř socialistické společnosti, která se objevila v nynějším vývoji Sovětského svazu v podobě téže o zotřování ideologického boje. Neboť je-li ideologie výrazem určitých třídních zájmů, nemůže jít skutečně o nic jiného, než o zotřování třídního boje uvnitř socialismu. Tato nová vlna zotřování má přirozeně své objektivní příčiny uvnitř sovětské společnosti. Nemohu je zde zkoumat v úplnosti, naznačím jen některé — je to narůstající rozpor mezi spotřební společností a ideálem komunistického způsobu rozdělování, je to narůstající rozpor generací, které vidí svět očima jiných životních zkušeností je to postupná emancipace komunistických stran, kterou sovětské marxisté doposud nebyli schopni pozitivně interpretovat, a je to konečně rozpor mezi ustrnulou doktrínou a neklidným vývojem revolučních mas. Především však vnitřní prnutí sovětské společnosti vyvolalo obavu z možného rozpadu stabilních hodnotových struktur a vedlo k tomu, že se sáhlo k osvědčené zbraň: k téži o zotřování ideologického [a tedy třídního] boje. A do toho jsme přišli my, přitroženě zcela nevhodně a nečas, s naší demokracií. Je pochopitelné, že musela vyvolat u sovětských vůdců hluboké znepokojení, neboť její požadavky se kryly i s některými požadavky sovětské mládeže a sovětských intelektuálů. Nabízí se zde ostatně paralela k poněkud jiným letům. Také tehdy narůstaly rozpory mezi generací vůdců a generací vítězů, kteří získali za války evropské zkušenosti. Také tehdy hrozila dezintegrace socialistického tábora. Také tehdy přišla — napřed kampaň proti intelektuálům a poté anatéma nad Jugoslavií.

Historie se neopakuje, ale přesto nabízí své poučení. Měl bychom přejít od popisu událostí k jejich objektivní analýze, od nepodstatných detailů k zachycování velkých celků, od pseudo-reality diplomatických prohlášení a žurnalistických klíse ke skutečnosti ekonomických, sociálních a politických faktů. Myslím, že přichází doba, kdy mozkový trust Československých intelektuálů se bude moci bez taktických zábran pustit do hluboké teoretické práce. Jedině chladný a důkladný rozbor všech příčin současné krize uvnitř komunistického hnutí nás může uchránit před neodůvodněným pesimismem.

31. 7. 1968.

ALEXEJ KUSAK

AUSGERECHNET Mladý svět

S pochopitelným zpožděním pocí-
til také potřebu veřejně proje-
vit svou distanci od našeho roz-
hovoru s pracovníky rozhlasové
stanice Svobodné Evropy. Udělal
to specifickým způsobem — kres-
bou s figurkou Ladova Svejka
a krátkým textem vypočítava-
ným do slova hovno. Autor zá-
stává veřejnosti neznám. Mili
přátelé z redakce Mladého svě-
ta, děkujeme vám! A zároveň
vyjadřujeme obdiv nad tak in-
teligentní a srozumitelnou zkrat-
kou.

Při té příležitosti ještě jednou
připomínáme, že k reakcím na-
šich čtenářů i reakcím sdělova-
cích prostředků (včetně Jungman-
ovy poznámky v LL) se podrobně
vrátíme.

U NÁS V BENEŠOVĚ

(Student 26)

Článek U nás v Benešově obsa-
hoval zkrácený úvod o stavu
knihovny v Benešově a o mé
účasti při vyřazování knih z této
knihovny.

Jde zejména o tato fakta:

1. Benešovská knihovna nebyla
v dobrém stavu, a to nejen vzhle-
dem k špatnému místnostem, ale
především proto, že zde chyběly
katalogy, pro čtenáře a knihy by-
ly roztrhané a špatné. Po odchodu
pana Švestky z knihovny od-
pracovali pracovníci krajské
knihovny desítky hodin brigád,
aby bylo možno čtenářům knihov-
ny půjčovat knihy.

2. Benešovská knihovna nikdy
neměla 60 000 svazků, ale sotva
třetinu této sumy. Je pravda, že
pan Švestka projevoval snahu roz-
šiřovat knižní fond knihovny,
přelstí si však funkci lidové knihov-
ny s funkcí archivní knihovny,
a tak měl v této knihovně ulože-
nu mj. i nacistickou literaturu
včetně knihy Mein Kampf.

3. Do benešovské knihovny (tak
jako do dalších knihoven tehdejší-
ho Pražského kraje) jsem byl
vyslán služebně krajským knihov-
nickým inspektorem soudruh R.
Petráskem s přesně vymezeným úko-
lem — označit v přírůstkovém
seznamu literaturu k vyřazení.
(Pro starší čtenáře zůstaly k dis-
pozici knihy Arbesa, Baara, B. Be-
nešové, Háika, Herberna, Holečka,
Jahody, Jirásky, Klostermanna,
Němcové, Nového, Ráise, Světlé,
Šmilovského, Trebízského, Vrbhy a
desítky dalších autorů našich i cizí-
ch.) Označením přírůstkového
seznamu povinnost končila, při-
členění komise v čele s knihovni-
kem, kontrolu vyřazování provádě-
li pracovníci hlavní správy tisk-
ového dohledu (HSTD) minister-
stva vnitra.

Je tedy vyslovenou nepravdou
obviňovat ze zvláštní horlivosti a
napřehlanosti škodu, když jsem
ani nerozhodoval, jaké knihy
mají být vyřazovány, a ani je ne-
vyřazoval.

J. PETRÁSKOVA,
promovaná filoložka

ZPOZDĚNÉ VYDÁNÍ TO- HOTO ČÍSLA NEBYLO ZA- VINĚNO REDAKCÍ.

V ČÍSLE 33:

IVAN SVITAK: ELITY A LI-
DE; HANA VONDRÁČKO-
VÁ: ODCHOD ZA LEPŠÍM;
BIBLIOGRAFIE LITERATURY
ČESKÝCH EMIGRANTŮ;
POLEMKA JIRIHO MULLE-
RA; 3. POKRAČOVÁNÍ O
FRANCIJ 1968; M. HORAN-
SKÝ: KOLDER SVITAK; V.
HEJL: PROTI OHRANICO-
VÁNÍ REHABILITACI; AJ.

STUDENT, nositel Kompromisního
zlatého řádu I. Steigra

STUDENT

Vychází ve vydavatelské Mladé
frontě. Šéfredaktor: Alexej Ku-
sák. Zástupce šéfredaktora: Petr
Feldstein. Redakce: Dagmar Ben-
dová, Miloš Beneš, Ladislav Ka-
dávý, Alexandr Kramer, Jiří Krou-
pa, Tomáš Pěkný (člen vedení
redakce), Helena Votrubová. Fo-
tograf: Petr Hodan. Grafická úpra-
va: Miroslav Klomínek.

Adresa redakce: Praha 1, Staro-
městské náměstí číslo 17, telefon
220 283. Tiskne Mir, Praha 1, Pan-
ská 8. Redakce nevrací nevyžá-
dané rukopisy. Rozšiřuje a ob-
jednává příjímá PNS. Objednáv-
ky do zahraničí vyřizuje PNS —
ústřední expedice tisku, oddělení
vývozu tisku, Praha 1, Jindřišská
14. Předplatné ročně 52 Kčs,
čtvrtletně 13 Kčs.

© STUDENT 1968

student 2

Generační ZÁVORA

V současné době hledáme velmi intenzivně — mj. i z toho důvodu,
že jsme v období před mimořádným sjezdem Komunistické strany
Československa — příčiny byrokratické této strany, které měly za
následek deformace celého našeho politického systému.

Stranou pozornosti dosud stála jedna — podle mého názoru — z vel-
mi závažných příčin, která našla své vyjádření i ve Stanovách
Komunistické strany Československa. Mám na mysli nepřiznání věkové
složení její členské základny a zejména jejich vedoucích orgánů.

Ústřední výbor komunistické strany existuje prakticky v nezměně-
ném složení celé poválečné období. Pokud docházelo v jeho složení
ke změnám, nebylo jejich příčinou přirozené „střídání stráží“, ale
vylučování, které mělo za následek ještě další represe. Stanovy strany
v celém tomto období zabráňovaly, aby byli do všech jejích orgánů
voleni příslušníci mladých generací. I dosud platné stanoviny obsahují
tuto „generační závoru“: do ústředního výboru KSC i KSS může být
zvolen jen ten, kdo je členem strany nejméně deset let, do kraj-
ského (městského výboru) jen ten, kdo je členem strany nejméně
sedm let, do okresního výboru strany jen ten, kdo je členem stran-
y nejméně pět let, předsedou základní (dílčí) organizace — až na
předem schválenou výjimku vyšším, tj. okresním orgánem — kdo
je členem strany nejméně tři roky. Nejen stanoviny však zabráňovaly
příslušníkům mladých generací, aby byli členy stranických orgánů,
ale i samotná volební praxe, která šla ještě nad všechna omezení,
jež obsahují stanoviny.

Nebezpečí byrokratické z tohoto (a mnoha dalších) důvodů hrozí
každé politické straně. Málokterá však přímo ve stanovách či v or-
ganizačním řádu vytváří systematicky předpoklady pro toto nebezpečí,
jako je vytvářela Komunistická strana Československa. Což ovšem
vyplynulo z toho, že stanoviny KSC měly za úkol formovat celou stranu
k obrazu a podpoře režimu osobní moci.

Prezentování této příčiny byrokratické není ničím novým. Již ve
dvacátých letech si ji uvědomovali například Lenin a Trocký. Lenin
ve své politické závěti mj. navrhuje, aby v ústředním výboru pra-
covali lidé různé věku, aby tam byli pracovníci staří 50, 40, 30 i
20 let, a aby tak ústřední výbor postihoval rovnoměrně všechny
generace. Trocký považuje neúčast představitelů mladší generace
v ústředním výboru právě za jednu z příčin byrokratické strany.
Říká: „Jenom trvalé vzájemné ovlivňování starší a mladší generace
v rámci stranické demokracie může zachovat starou gardu jako re-
volučního činitele. Jinak by staří zkostratili, a aniž by to sami
pozorovali, stali by se nejdokonalejším výrazem byrokratického apa-
rátu“.

Mimořádný sjezd Komunistické strany Československa by měl proto
jako jednu z dalších záruk vnitrostranické demokracie — vedle účasti
členstva a základních organizací na tvorbě a řízení veřejné politiky
a vnitřní činnosti strany, nového formulování principů demokratického
centralismu a organizační struktury strany a zaručení práv menšiny
ve straně — zrušit „generační závoru“ a umožnit tím zároveň i naší
generaci, aby měla své zástupce ve všech stranických orgánech.

JIRÍ KROUPA

PROHLÁŠENÍ

V dopise pěti stran ústřednímu
výboru KSC naš hlučnou znepoko-
jilo tvrzení, že „politická orga-
nizace a kluby, které vznikly v po-
sledním období mimo rámec Ná-
rodní fronty, se v podstatě staly
stáby reakčních sil“.

Naše organizace vznikla v břez-
nu t. r. z iniciativy lidí, kteří byli
v minulých letech neprávem vze-
něni. Skládali se ze všech vrstev
našeho obyvatelstva, byli nejruž-
nějšího politického přesvědčení
i náboženského vyznání. Mnozí z
nich prožili ve věznici 10 až 15
let. Tam jsem došli ke společnému
poznání, že nejběžnějším
všedním reakčním sil nepřátel-
ským socialismu je neústupnost
a bezpráví policejní byrokratického
aparátu. A právě na základě to-
hoto společného poznání bojujeme
proti všem konzervativním, tj. sku-
tečně reakčním silám.

Domníváme se, že nejlépe doká-
žeme nepravdivost shora uvede-
ného tvrzení Dopisy pěti stran
ústřednímu výboru KSC citátem ze
stanov Organizace na ochranu lid-
ských práv K 231 v Brně, které
jsou řádně zaregistrovány na pří-
slušném odboru KNV v Brně:

POSILÁNÍ

§ 6. Organizace na ochranu lid-
ských práv. K 231 je dobrovolná
společenská organizace v rámci
Národní fronty a sleduje cíl po-
silovat socialistické zřízení usilov-
nou péčí o ochranu lidských práv,
vyhlášených ve Všeobecné deklar-
ci lidských práv a schválených
naší republikou.

V souladu s tímto naším posí-
láním přihlásil jsme se do Národní
fronty. Naše přihláška byla již
všemi složkami Jihočeského
KVNP projednána.

Počítáme tato vysvětlení v pře-
svědčení, že tím pomůžeme roz-
ptýlit obavy komunistických stran
SSSR, Maďarska, Bulharska, Polska
a NDR o formování reakčních sil
v ČSSR, neboť mohly vyplynout je-
diné z neobjektivních informací o
vnitřním životě naší vlasti.

Prohlašujeme jménem deseti-
sic svých členů, že všemi svými
silami podporujeme vedení KSC
v čele s Alexandrem Dubčekem
jeho úsilí o upevnění našeho so-
cialistického zřízení na principech
demokracie a humanity.

Organizace na ochranu lidských
práv, K 231, Brno

KAPKA OLEJE

Historik, který se ještě nenaro-
dil, bude snad jednou považovat
dnešní spor mezi pěticí bdělých a
námi za pouhé, byť významné ne-
dorozumění. Kéž by tomu tak by-
lo! Nemáme přece zájem, aby po-
lemika překročila hranici výměn
názorů směrem k něčemu horší-
mu, co zavání prachem. Přikámi
mý, mým tím nás všechny, od
komunistů po evangeliky, poně-
vadž co se stanoviska k varšav-
skému dopisu týče, jsme všichni
za jedno s Dubčekem — o tom snad
není pochyb.

Adresát už odpovídal, ale leč-

cos zděvát dodat. Mnoho občanů
se už vyjádřilo. Stránky novin by-
ly zaplněny slovy údivu, zklamá-
ní a roztrpčení nad způsobem, jak-
ým byli osloveni českoslovenští
komunisté, nad slovy, která zna-
menají nepochopení naší země
lidu po nápravě špatností a křivd,
po dosažení skutečné socialistic-
ké demokracie.

Naši spojenci použili málo přá-
teelského tónu; kdyby nešlo o věci
tak zásadní a vážné, kdyby tak-
hle psal přítel v soukromém do-
pise, bylo by na místě uražené
mlčení.

Nejze však přejít mlčením ani
tu pasáž dopisu příkre odsuzující
znovuvytváření sociálně demokra-
tické strany. Hlas z Varšavy při-
suzuje sociální demokracii po-
divný cíl: obnovu buržoazního zří-
zení. Na první pohled by se mohlo
zdát, že jde o špatný vtip — pod-
pis státníků největšího formátu
však takovou domněnku vylučují.
Váše dokumenty by měla odpoví-
dat serióznost jednotlivých tvrze-
ní v něm obsažených. Škoda, že
tomu tak není.

S netrpělivou neobratností byli
sociální demokraté nařčeni z
úmyslu, který je cizí jejich názo-
ru, jejich tradici a jejich progra-
mu. Proč jsou takovým rádo-
vým argumentem očerňování lidé,
kteří chtějí být partnery, nikoli pro-
tívníky?

Setkal jsem se už nejednou s
názorem, že právě v této chvíli je
každá zmínka o čs. straně sociál-
ně demokratické jen přiléváním
oleje do ohně. Bohužel. Jenže ne-
promluvit znamená přijímat ab-
surdní a nespravedlivé obvinění.

Myslím, že k útoku došlo z ne-
znalosti všech odstínů vývoje le-
tošního jara, z nepochopení naší
bystrostné potřeby demokracie, a
ČSSD bohdá ještě dokáže, jak ve-
lice (zejména v jejím případě) se
naši spojenci mylíli.

PAVEL BOZDECH

ISAACA DEUTSCHERA

slavná kniha o Stalinovi, z níž
jsme v deseti pokračováních při-
nášli ukázky. Má, jestli všechno
dobře dopadne, vyjít na podzim
v nakladatelství Mladá fronta.

NEBYL PRÁVNÍK JAKO PRÁVNÍK

(STUDENT č. 28)

[...] Ze ministerstvo spraved-
losti svědilo výkon justice absol-
ventům právnických škol pracují-
cích, které z lidí bez maturitní
zkoušky a nevalné inteligence (ně-
kteří z nich jsou ještě dnes na stá-
ru s pravopisem) vyráběly „práv-
níky“ za šest měsíců, později za
rok nebo dva roky, to by se dalo
ještě spočítat.

Ale do nebe volající je a zůsta-
ne, že se naše Alma et antiquissi-
ma mater Carolina propůjčila k
tomu, že jim po krátkém „pohovo-
ru“, a někdy bez něj, propůjčila
doktorský diplom, a že tím zdis-
kreditovala akademické hodnosti.

Dr. CENĚK SVOBODA

„JAK PROTI VÝROBĚ JMEN S CSc“

V 27. čísle Středního ústředního
dva brněnské univerzitní učitelé
publicistickou rozpravou o vědec-
kých kandidaturách. Oba jsou kan-
didáty věd a mohou se tedy k věci
zasvěceně vyjádřit. Nic proto ne-
ze namítat vůči jejich averzi pro-
ti kandidátským titulům, ani proti
jejich názoru o způsobu udělování
kandidatur. Ostatně krátké začte-
ní do jejich rozprav, čtenáře
brzy přesvědčí, že psatelům o ta-
kové otázky vlastně ani nejde, že
ve skutečnosti je jejich zájem za-
měřen jinak.

Záminkou se diskutérům stala
nedávná kandidátská obhajoba ve-
řejnou rozpravou z oboru „teorie
vychovávání občanské výchovy“. Ten-
to obor je speciální pedagogickou
disciplínou, zcela odlehlou odborné-
mu lingvistickému a literární
kritickému zaměření diskutérů. To
jim však nepřekáželo, aby se posta-
vili do role odborných kritiků, usil-
ujících o ozdravení pedagogické
vědy. S tím záměrem by bylo mož-
né souhlasit, kdyby současné ne-
sloužili k nevybíravému útoku na
pedagogického pracovníka a funk-
cionáře pedagogické fakulty.

K svému záměru si kritické vo-
líli i odpovídající postup. Ačkoliv
odmítají padesátá léta, počínají si
stejně, jak se v oněch dobách po-
stupovalo proti napadenému lidem.
Proto i vystoupili publicisticky v
novinovém článku s promyšlenou
konceptí.

Celkové postupují v něm takto:
Již úvodem přikročí napadenému
člověku nepřiznání rysy. Náznak-
em v jeho souvislosti uvedou bli-
že neosvětlený případ s nevda-
ným učitelským diplomem. Potom
na základě doslechu odsoudí vše-
chny jeho publikace a priori je
nazvou makulaturou. Pro jistotu
při tom mlomochodem připustí, že
v tomto směru nejsou odborníky a
že napadené práce znají jen částe-
čně.

Při vlastní kritice nenamáhají se
postihnouti problematiku a cíle po-
suzovaných publikací. Neuvádějí
jejich obsah, neprovádějí jejich
díleč ani celkovou analýzu. Neza-
jímá je, že vznikly z výzkumů a že
se v nich usiluje o řešení složi-
tých otázek mravních, světázor-
ové a občanské výchovy atd.

Misto toho zvolili si kritické zná-
mou metodu „vytrhávání citátů“. Je
to metoda jednoduchá a pracují
s ní krátkou cestou takto: Ze všech
posuzovaných publikací „vytrhnou“
3 (pouze tři) citáty a ty jim po-
stačí k celé kritické operaci. Každý
z citátů uvedou zvláštním úvo-
dem, potom jej přizpůsobí nebo
přímou zkomolí a nakonec svezrání
komentují. Na tomto základě učiní
sumární závěr, že celé práce kri-
tizovaného je na periferii vědy, je
struně ideologická, neanalytující,
psaná vyprázdněným jazykem atd.

Jako příklad neserióznosti svěd-
čí užiti citátu z článku „Ateistická
a mravní výchova — součást vý-
chovy k vědeckému světovému ná-
zoru“. Tuto práci recenzoval aka-
demik Otakar Čihup a publikoval
ji v odborném časopise Pedagogi-
ka 1958, číslo 4. Brzy potom byla

Všeho trochu moc

V Sofii na festivalu se výborně vaří. Dokonce tak výborně, že
jsem se dosud nikdy na poukázky tak dobře nenajel. Když se každo-
denně do našich přeplněných žaludků přetéká ze stolu několik
chodů a objeví se ovoce, zbývá už jen povzdech: je toho trochu moc.
Trochu moc je — bohužel — na sofijském festivalu i zážitků jiného
druhu. Nepříjemnost, jež zatím potkaly naši delegaci, je opravdu
příliš velký počet, než abychom je mohli pokládat jen za náhodu,
samozřejmý zmatek nebo běžnou byrokracií.

Československé pódium v Sofii bylo zbouráno a zmizelo. Třem de-
sitám pěších československých turistů bylo znemožněno překročit
bulharské hranice a došlo k fyzickému násilí. Když se po pěti dnech
marného čekání vrátili domů, přišlo bulharské prohlášení, že nyní
již není námitek proti jejich přechodu. Informační materiály byly za-
baveny. Na antifašistické demonstraci československých turistů se
objevil bulharský občan s hákovým křížem. Prý to byl blázen...
Soubor Lučnicka, který chtěl vystoupit na demonstraci, byly vypnuty
mikrofony. Tisková konference naší delegace zela prázdnotou, neboť
nebyla nahlášena bulharským tiskovým centrem. Před naším klubem
nesvítí světla, takže večer se toto zařízení topí ve tmě... U příle-
žitosti našeho národního vystoupení v divadle byla jeho kapacita
„z bezpečnostních důvodů“ snížena z 1300 míst na 650...

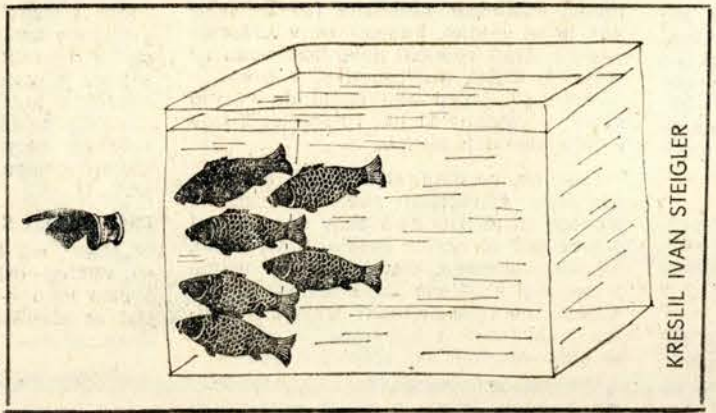
Mnoho našich delegátů má pocit, že je obklopeno značným množ-
stvím bulharských civilistů „s vojenským držením těla“. Charakteris-
tické však je, když jeden z bulharských partnerů naší kulturní dele-
gace se odhodlal k upřímnému rozhovoru, zvolil za příhodné místo
koupelnu, v níž otevřel naplněnou koihtek vodovodu. Další zajímavost:
někteří naši krajané v Bulharsku, s nimiž přicházíme do styku, se
prý svědčili, že je pro ně lepší, když o nás čas od času podají
„zprávu“...

Denně se odehrává spousta maličká a drobných nepřítomností,
takže snad všichni Českoslováci mají už v tomto směru svou zkušenost.
Je pochopitelné, že podobná atmosféra kolem naší delegace vyvo-
lává nerozvitou a vede snad i k jisté hypochondrii.

Všichni ale věříme, že po vyjasnění nedorozumění mezi socialistic-
kými zeměmi na nejvyšší úrovni se vrátí i do našich běžných lid-
ských vztahů přátelství a důvěry. V neoficiálních setkáních s obyva-
teli Sofie se všude setkáváme s přátelstvím a pohostinností, která je
toho zárukou.

Sofia 1. 8. 1968.

(sk)

OTEVŘENÝ DOPIS

panu Witoldu Nawrockému
z varšavské Kultury

Vážený pane;
s velmi smíšenými pocity jsem
si přečetl Vaši reportáž „Nad Du-
najem a nad Vitavou“ v 25. č.
Kultury. A v té směsí pocitů
v nichž se kříží aprobace Vaší
snahy podat aspoň relativně ob-
jeektivní obraz našeho veřejného
života s nedůvěrou, že Vám oprav-
du jde o pochopení smyslu našich
událostí, převládá nakonec pocit
klamání a do jisté míry i roz-
hořčení.

Nezastávám Vám celkovou ne-
důvěru, kterou chováte k našim
politikům přeměněným, ani ozna-
čování našich předních publicistů,
mezi nimiž figuruje „čelný praž-
ský ideolog revize marxismu“ Ivan
Svíták, Ivan Klíma, Václav Havel,
Karel Kosík, Miroslav Jodl a „nej-
krajnější“ Pavel Kobout za re-
vizionisty. To je nakonec Vaše prá-
vo a osobně bych se např. cítil
mnohem líp v kůži revizionisty než
v kůži dogmatika a stalinisty. Je-
ký smysl by mělo přit se s Vámi
o „revizionismus“. Čtíte-li se do-
ře v nerevidovaném, zato deforma-
vaném socialismu, mohu Vám jen
přát dobré zažívání. Máte také
svaté právo cítit větší sympatie ke
Slovákům než k Čechům, už proto,
že „kontury strany na sloveni-
ské zemi zemi se tolik nezastíží“;
má tu silné kořeny“. Co Vám však
zastávám, je útok (a jinak to ne-
může nazvat) proti Arnoštu Lustigovi
za jeho televizní projev a proti
Milanu Krouťovi za jeho článek
[Nezkrácené Polsko] z květnového
číslo Studenta. V pasáží vno-
vané A. Lustigovi mě dráždí Vaše
výtky, že „nevzpomíná na Němce
a nevzpomíná také na pogromy
pražských gardistů v r. 1938“. Jak
mohl Lustig vzpomínat na pogro-
my, jež jsou výpichem Vaší bujně
fantazie. Byl bych Vám nesmírně
vděčný, kdybyste mě poučil, o jaké
gardisty šlo v Praze v roce
1938. Nemůžete mě ovšem poučit,
neboť ani v r. 1938 ani kdykoliv
jindy v Praze žádní gardisté ne-
existovali a tím méně došlo k ži-
dovským pogromům. Váš výmysl
patří k oné známé taktice, kdy
zloděj křičí: Chyťte zloděje.

Vaše interpretace článku M.
Krouťy je pak téměř ukázkovým
příkladem manýr, na něž jsme za
těch několik měsíců u nás už má-
lem zapomněli, přistřížena ad
usum delphini. Článek považujete
za „další eskalaci nám nepřátel-
ských tendencí“. Nevím, za koho
mluvíte, tváříte se téměř jako
mluvčí vaší vlády, když tvrdíte,
že jde o útok proti vašim čelným
politikům. Uvádíte dále: „Tak da-
leko se neodvážili ani nejagresiv-
nější časopisy židovských nacio-
nalistů“ a říkáte, že článek je na-
psán z pozice „urážlivé nadřaze-
nosti, mentorským tónem“ a že
jeho autor „získal politickou
moudrost teprve před několika
měsíci“.

Vážený pane Nawrocki, nemysle-
te, že je urážlivé spojovat projevy
v našem tisku, rozhlasu a televizi,
jež se dotýkají vaší problematiky,
s jakousi organizovanou sionistic-
kou kampaní proti Polsku a vy-
vozovat z nich protipolské nálady
v naší vlasti? Nezdá se Vám, že
tato argumentace pochází z taktic-
kého arzenálu příliš již zkompromi-
tovaného? Četl jste pozorně vše-
chny články v našem tisku, které
se dotýkaly vašich událostí? Ne-
přehlédli jste úmyslně ty články,
napsané s nesmírnými sympatiemi
pro polské studenty a pro polskou
inteligenci vůbec? Nepřehlédli jste
záměrně ty nabídky z našich vy-
sokoskolských učilišť, aby vaši
vědci, odstraňováni ze svých míst,
mohli přednášet v Československu?
Tohle nazýváte protipolskými ná-
ladami? A nezarážilo Vás ani to,
že celý demokratický svět projevil
stejně sympatie k polské inteli-
genci?

Vážený pane Nawrocki, pro to-
ho, kdo sleduje, jak polský tisk
referuje o našich událostech, pů-
sobí přinejmenším humorně, když
označujete naše noviny a ostatní
prostředky masových informací za
tendenci. A není trochu tenden-
cí Vaše zjištění, že Bratislavští
studenti v Praze nesli při májové
světové průvodu [píše „spraved-
livé“, dovoďte, abych Vás upozornil, že
to je slovenské slovo], „nevýbír-
avě protislovanská hesla“?

Chápu, proč tolik citujete ve
své reportáži z článku Oldř. Švest-
ky, jehož z našich „revizionistů“
kromě předsedy vlády a L. Nová-
ckého pro jeho polemiku s Lus-
tigem jediného bere na milost.
S Oldř. Švestkou byste si museli
náramně rozumět. Poradil bych
Vám ovšem další osoby, ubezpe-
čuji Vás, že těch, s nimiž byste
našeho společný jazyk, není zrov-
na málo. Chápu, že několik dnů
strávených u nás je příliš krátká
doba, abyste různé věci mohli hlou-
běji pochopit, rozhodně to však
není tak krátká doba, abyste mu-
seli označovat slovenské hrady a
zámků jako maďarské nebo Bratis-
lavu jako malé město!

A nakonec dovoďte, abych roz-
ptýlil Vaše obavy, že současně
„protipolské“ nálady u nás způso-
bí pokles zájmu o polskou litera-
turu. Zájem o ni není totiž dán
způsobem psaní vašeho tisku ani
nótu vaší vlády, je dán starými
tradice přátelství s naším ná-
rodem. Ubezpečuji Vás, že u nás
vycházejí a budou vycházet pře-
klady polských autorů a nebudeme
hledat na to, zdali je to Bohdan
Czesko nebo Jerzy Zawieyski,
kdežto o případném překladu dal-
ší knihy A. Lustiga v Polsku mám
vážné pochybnosti.

BOHUS BALAJKA

„V poslední době dochází k růstu počtu žadatelů o cesty do zahraničí... Přes veškerá opatření našich pracovníků nepodařilo se snížit počet osob, které povolených cest zneužily k emigraci do kapitalistických států (především do Rakouska, NSR, USA, Francie, Itálie a Jugoslávie)... Vážným jevem je, že republiku opouštějí v převážné většině (58,4 %) lidé vysokoškolsky vzdělaní, mnohdy s vědeckou hodností, s příkladnou pracovní morálkou, osoby v nejpłodivnějším věku, často i členové KSČ. Pohnutky čistě osobní u nich převažují nad politickými...“

(Úřední zpráva z r. 1967 uložena v Archivu Městského soudu v Praze.)

Ochrana zdraví u nás patří k nezadatelným právům občana a naše zdravotnictví dává vše, co je v jeho silách — a někdy i to, co je nad jeho síly... naši zdravotníci pracují v téměř katastrofálních podmínkách.

(Záznam tiskové besedy novinářů s ministrem zdravotnictví, Lidová demokracie 4. 7. 1968.)

Šla jsem na resuscitační oddělení v nemocnici Na Františku a požádala tam službu konajícího odborného lékaře o rozhovor na dané téma.

Pane doktore, proč si myslíte, že by člověk například vašeho postavení se mohl rozhodnout odejít z republiky?

Pravděpodobně proto, že se mu tady těžko žije a těžko pracuje. Když přemýšlím o některých svých přátelích lékařích, z nichž opravdu řada na Západě zůstala, musím říci, že je chápou, přestože pro mne osobně by takové rozhodnutí nebylo lehké. Moje situace ovšem je, alespoň v současné době, asi přece jen o něco lepší než situace některých z nich. Mám například alespoň zhruba vyřešenou otázku bytu a rodinný příjem takový, že moje tři děti netrpí nedostatkem. Nepřipadá mi to zdaleka samozřejmé, protože například můj švagr inženýr své čtyři děti skutečně stěží užívá a můj kolega ze záchranné služby, také otec čtyř dětí, si několikrát týdně přivydělává jako šofer. A mám to štěstí, že mohu dělat práci, kterou mám rád, a to na pracovišti, které je poměrně dobře vedeno a kde i platové i pracovní podmínky jsou relativně slušné. Ani to není tak samozřejmé.

Vaše sociální a pracovní podmínky nejsou tedy takové, že by mohly být důvodem k vysťahování?

Vzhledem k podmínkám, v nichž žiji a pracuji ostatní spoluobčané, pravděpodobně nejsou, vzhledem k podmínkám lékařů, žijících v cizině (například dokonce i v Polsku) ovšem určitě jsou. Ale nakonec i u nás... Například můj táhn pracoval postupně jako zedník a jako popelář a vždýcky vydělával víc než já. Můj hrubý měsíční příjem činí 2350 Kčs — to je bez přídatků na děti a bez odměn za noční služby. Těch mám asi 130 hodin měsíčně, za jednu šestnáctihodinovou službu dostanu 98 Kčs. To je podle mých zkušeností plat v našem zdravotnictví poměrně dobrý. Když jsem před jednácti lety nastupoval, měl jsem hrubého 1250 korun. Tehdy ovšem bylo zase mnohem laciněji než dnes. Ale přesto — za noční, také šestnáctihodinovou službu na porodnickém oddělení, jsem tehdy bral 17 Kčs hrubého.

A tam ještě k tomu musí být přece noční služba mimořádně perná...

Upřímně řečeno tady na oddělení to není o nic lepší. Uvědomte si, že zde se soustřeďují případy nejtěžších pacientů, kteří se většinou ocitli na hranici mezi životem a smrtí. Jejich organismus bývá závislý na speciálních přístrojích, které mu umožňují dýchat, přijímat výživu atd. Bez nich by nemohl prostě existovat. I tak každou chvíli může dojít ke krizi a o záchrane pak pochopitelně rozhodují minuty. A tak často nelze odejít od pacienta ani na chvíli. Jen tak pro ilustraci — vypočítali jsme, že jeden pacient by měl být v průměru ustavičně ošetřován dokonce víc než jednou sestrou. Leží tu lidé, kteří jsou třeba měsíce neschopni sebemenšího pohybu. Léčit a ošetřovat tyto z hlediska odborného často velice komplikované případy, které někdy i fyzicky trpí a přitom si uvědomují svou bezradnost, je krajně vyčerpávající. A to pochopitelně jak pro nás, tak pro sestry...

Když přijдете domů, máte možnost si odpočinout?

Máme sice čtyřpokojový byt, bydlí nás v něm ale sedm. Naše děti jsou poměrně ještě malé a tak doma přirozeně klid není. Kromě toho manželka je zaměstnaná, protože ale její plat jde rovněž na základní chod rodiny, jídlo, byt a podobně, téměř veškeré práce v domácnosti leží na nás samých. Služby jsou pro nás prostě přepychem. Přesto naše momentální situace je teď mnohem lepší, než byla ještě před několika lety. Byly doby, kdy nás osm, z toho dvě naše malé děti, bydlelo ve dvou malých místnostech bez příslušenství, v naturálním bytě, který nevyhovoval ani základním hygienickým normám. Nynější byt jsme získali tím, že manželka v porodnici prostě odmítla vrátit se s novorozencem zpět. Měli jsme při tom všem štěstí, že k této situaci došlo v době, kdy s družstevní výstavbou se prakticky začínalo. Myslím, že za rok nato by se s námi už nikdo ani nebavil. Přitom já si prostě nedovedl představit, že na družstevní byt bychom mohli ušetřit. Oba, manželka i já, jsme skončili vysokou školu současně. Ani jeden z nás neměl nic — ani oblečení, ani peníze, o vybavení bytu a domácnosti nemluvě. Manželka měla jako asistentka na vysoké škole nástupní plat 950 Kčs hrubého. — Po dokončení fakulty jsem byl umístěn do pohraničí a začarovaný kruh začal: v Praze nám nechtěli na bytovém úřadě vůbec přijmout žádost o byt, protože jsem v Praze nebyl zaměstnan, zaměstnání v Praze jsem nemohl získat, protože jsem tu nebydlel, v pohraničí jsem nemohl natrvalo zůstat, protože manželka tam neměla místo... Byla to hrozná situace, nerad na to vzpomínám, ale až přemýšlím jak pře-

PROČ odcházejí

mýšlím, neždám se mi, že bychom ji nějak zaviniili třeba tím, že bychom jednali neuváženě, nebo že bychom chtěli příliš mnoho. Vystudovali jsme, chtěli jsme pracovat každý ve svém oboru a mít děti, to bylo vše. Brali jsme se po skončení studia, první dítě se nám narodilo rok nato, když manželce bylo 25 let.

Ale teď už je situace přece lepší?

V něčem jistě, ale vynořují se další problémy. V bytě, který nám mnoho přátel i závidí, čtyři pokoje na sedm lidí na naše poměry snad dost, bydlíme s rodiči manželky. Babička nám zároveň poskytuje nepostradatelné služby, hlídá nám děti. Je to jistě v jejím věku výkon nemalý, ovšem vytvořená závislost naší rodiny na babičce přináší i řadu komplikací: babička má často právním pocit, že je vykořisťovaná, je často přepracovaná, dává nám najevo, jak těžké stáří má kvůli nám. Přitom my ji nemůžeme poskytnout víc, než jí poskytujeme. Na další paní k dětem nebo hospodyně samozřejmě vůbec nemáme... Často vzniká pak v rodině jakási řetězovitá kompliktní situace.

Přál bych si, abychom mohli být úplně soběstační a na nikom nezávislí. I když v našem bytě na chvíli zavládne jakási pohoda, soukromí v pravém slova smyslu stejně nemáme.

Ale děti povyrastou...

Obávám se, že to situaci nevyřeší. Už teď zjišťujeme, že čím jsou starší, tím toho více potřebují. Nakonec i místa, klidu na učení... A my stárneme a blížíme se k bodu, kdy musíme už skládat jisté účty ze své práce. Já jsem dělal s vypětím sil teď druhou atestaci, manželka musí vykonat dodatečnou rigorózní zkoušku atd. atd. A další začarovaný kruh: peníze na různé technické vymoženosti, které by nám ušetřily čas, nejsou, naše domácnost je zařízena celkem primitivně, a musím-li skoro všechno volný čas věnovat právě na překonávání těchto obtíží, nemohu studovat tolik, kolik bych měl, abych si mohl rychleji zlepšit své platové zařazení... Naděje, že bychom někdy bydleli odděleně od starých rodičů, není, zdá se, že oni začnou vzhledem k svému věku a zdravotnímu stavu dříve potřebovat naši pomoc, než skončí vlastně naše závislost na nich. Krom toho, kdybychom měli našim dětem připravit klidnější budoucnost a uchránit je před traumatizujícími situacemi, kterými jsme sami procházeli, měli bychom vlastně například už teď naši desetileté děti zajišťovat družstevní výstavbu. A teď uvažte, že moji kolegové, kteří zůstali na Západě, nejenže tyto starosti nemají, ale je pro ně samozřejmostí například auto. To bychom také potřebovali. Jistě chápete, jak obtížné je s těmi malými dětmi cestovat ze středu města kamkoliv ven. — Úplně chápou stanovisko kolegy, který po návratu z delšího studijního pobytu v USA prohlásil, že k cestě zpátky je třeba značného sebezapření.

Ale tady na pracovišti spokojen jste?

Jak už jsem řekl, dělám práci, kterou mám rád a ke které jsem vyškolen a považuji to za velice štěstí. Oddělení, na kterém pracuji, je svým způsobem výjimečné. I v tom, že jde o pracoviště špičkové, a že je za takové považováno. Ale i tady jsou momenty, které mohou vést k tomu, že by úvaha odejít — zůstat mohla nastat. Přitom se vůbec nedomnívám, že by v kapitalistické cizině byla práce v našem oboru lehčí a bez problémů. Řekl bych, že dobře obstojí jen ti průbojní, celkové poměry jsou dravější, náročnost na schopnosti a vědomosti větší a bezohlednější... Proto také tam odcházejí lékaři nadprůměrně schopní, v nejpłodivnějších letech, lidé, kteří se umějí prosazovat atd. Specifičnost naší situace tady doma vidím v tom že musíme často s námahou řešit nejenom problémy odborné, ale často především celou

řadu problémů dalších, které nesmírně unavují a zdržují. Vezmete třeba jen potíže provozní. U nás vyplývají už z toho, že oddělení je umístěno v budově staré, nevyhovující, máme tíživý nedostatek prostoru. A i ty místnosti, které máme k dispozici, byly navíc jen s velikými obtížemi přizpůsobovány účelům, kterým teď slouží: ošetřovací sál a pod. Vlastní laboratoř je v provozu jen osm hodin denně, i když z povahy naší práce vyplývá, že ji potřebujeme neustále. Vůbec všechno, co potřebujeme, máme daleko. Ale zase z celkových našich pražských poměrů dopravních a ze stavů komunikací vyplývá bohužel to, že naše oddělení musí být v centru. Co by znamenalo ohrožené pacienty převážet v našich sanitkách přes celou Prahu, to snad pochopí i laik. Prostě jeden problém plodí řadu dalších. Také konsiliáře, které často potřebujeme, máme daleko. Ztrácí kvůli tomu čas oni i my. — A dále potíže s personálním obsazením. Místností máme málo, ale ani ty nám nemá například kdo uklízet. Přitom pro naše pacienty je dodržování mimořádně přísných hygienických pravidel životně důležité. Pacienti mají většinou otevřené cesty dýchací atd. I sester bychom potřebovali víc. Práce u nás je ale pro ně fyzicky i psychologicky velmi namáhavá. Máme tu často pacienty v nepředstavitelně těžkém fyzickém stavu, ale přitom psychicky normální. Všechno vnímají a často i všechno o sobě vědí. A leží nám tu někdy velmi dlouho, i roky. Pečovat o tyto lidi, trávit mezi nimi a s nimi hodiny denně, umčňovat jim i psychicky snášet tento stav — to vždáduje zcela mimořádný životní postoj, kterého ani při nejlepší vůli není schopen každý a kdykoliv. V současné době nám budou odcházet dva pracovníci, pro tuto službu zvlášť disponovaní už svým původním povoláním. Jsou to řeholníci, kteří předtím, než začali u nás pracovat jako zřízenci, prošli vězením, internací a nyní budou konečně rehabilitováni a zřejmě odejdou. K velké škodě našeho oddělení.

Peníze prostě neřeší všechno.

Jistě. — Zároveň ale jsou přece jen nezbytným předpokladem. A přesto je jich málo. Například léky, zejména zahraniční, s těmi jsou velké potíže. Vzácnější léky jsou drahé, je jich málo a my je musíme shánět pro každého pacienta zvlášť. Nakonec sice zpravidla seženeme to, co pacient nezbytně potřebuje, ale nedovedete si představit, co to někdy znamená. Já například naordinuju léky — kdybych byl na Západě, tím by to v podstatě pro mne asi končilo. U nás to ale často znamená vyjednávání s podniky a ústavy, které by preparát mohly mít, jindy je nutno žádat o přiděl z mimořádného dovozu a složitě tuto žádost zdůvodňovat. A to všechno především velice zdržuje. A zdá se, že v dohledné době to u nás nebude lepší — z objednaných zahraničních léků dostaneme v příštím roce jenom desetinu...

Máme málo valut, s tím se asi opravdu v dohledné době nedá nic dělat...

Ano, ale jsou i potíže, které nejsou záležitostí valut. Například není najednou něco zcela běžného — třeba sádra, obvazový materiál... Příklad — nedávno najednou na celém Liberecku nebyl halotan (běžná narkotizační látka), nastalo tam velké shánění, přitom současně v Praze ve skladech ho byl dostatek... I s přístroji jsou potíže. Je jich málo.

Máte na mysli i ty, na kterých, jak jste mi vysvětloval, je závislý život pacienta? Mohla by tedy nastat situace, že bude někdy méně těchto přístrojů, než kolik je jich nezbytně třeba k zachování všech ohrožených životů?

Bohužel ano. A krom toho nám například zcela chybí přístroje, který jsou na Západě na obdobných odděleních běžné, přístroje, které

průběžně kontrolují stav pacienta a upozorňují na nastalé krize. Jsou nahraditelné, ovšem zvýšenou trvalou péčí a nepřetržitou kontrolou pacientů. Další častá potíž: podaří se nám třeba získat z ciziny přístroj, ale jeho použití je ztíženo tím, že u nás nemáme tak dobré podmínky, s kterými západní výrobce počítá. Například jeden dýchací přístroj nemá filtrační desku, protože se vůbec nepředpokládá, že bude použit v prašné části města a v nesterilním prostředí. A dál — získáme přístroj — stál třeba 800 dolarů, a my ho nemůžeme používat protože nám chybí pěrko za 40 centů. To je běžné. Každou chvíli nemáme spojky, hadice a jiné maličkosti.

A u nás nevyrobíme žádný z takových přístrojů?

Ale ano, naše národní podniky vyrábějí některé, ale ne všechny. Jsou s nimi ale i v provozu potíže. Například hned na začátku. Jsou nám totiž dodávány obvykle jako polotovary. Na Západě vždýcky výrobce posílá, pokud vím, technika, který přístroj na místě sestaví a uvede do chodu a má výborně vybavený a fungující servis. My dostaneme naše přístroje v jednotlivých dílech, které pracně sami sestavujeme, případně sháníme mezi svými známými někoho, kdo tomu rozumí a je schopen přístroj připravit k používání, popřípadě opravit.

... Jak vidím, jsou tu na vás kladony všestranné nároky...

Nechtěl bych to dramatizovat, ale když už jsme u toho, tak nejméně příjemné je to, že práce na našem oddělení je náročná i k našemu zdraví. Býváme často postiženi horečnatým onemocněním horních cest dýchacích epide-mického charakteru, a to i v obdobích, kdy jinak v Praze se žádná onemocnění tohoto typu prakticky nevyskytují. A měli jsme už i závažnější onemocnění, vyvolané prostředím.

Vy ovšem vzhledem k svému věku jste jistě ve výhodě proti starším kolegům.

Na našem oddělení není zatím starších lékařů. Jistě i proto, že obor sám je mladý. Domnívám se, že starší lékaři, třeba padesátiletí, by tuto práci s tím, co k ní dnes patří, ani nemohli dělat. Proto mě i, a pokud vím i mé kolegy, vlastní budoucnost dost znepokojuje. Situace oddělení asi ještě dlouho nebude taková, aby bylo možno respektovat věk nebo nějakou fyzickou indispozici. Například noční služby, které jsou tu velice těžké, člověk musí v každém případě vykonávat, a to hned z dvojího důvodu. Zprvře finančního — plat bez nočních služeb samozřejmě podstatně klesá — a za druhé z provozního — lékaři není a jistě v dohledné době nebude na oddělení tolik, aby za jednoho mohl převzít službu druhý. A odejít od oboru a začít jinde znova je pochopitelně tím obtížnější, čím je člověk starší. A zase srovnáme-li se Západem, jsem přesvědčen, že u lékařů mého oboru je tato obava podstatně menší už proto, že se mohou mnohem více finančně a hmotně zabezpečit dopředu. Tato chmurná životní perspektiva podle mého názoru hrála jistě v některých případech emigratů svou roli.

Byl jste vy sám někdy už v zahraničí?

Nebyl, ale velmi rád bych tam nějakou pracoval na pracovišti našeho typu. Z dů finančních — rodině by to velice pomohlo, odborných: jistě by to znamenalo velký přínos pro mou práci.

Tuto možnost nemáte?

Je to velmi těžké. Vím sice o jednom místě v mém oboru v zahraničí, ale je to prostě ne-reálné. Mimochodem, obtíže, které zatím jsou u nás se studijním pobytem v zahraničí spojeny, vedou pak logicky k tomu, že ten, kdo se tam konečně dostane, raději se nevrátí, protože ví, že by se podruhé na studijní pobyt do zahraničí pravděpodobně už nedostal.

Snad jsme důvody, které mohou vést lidi pracující ve vašem oboru k odchodu za hranice, alespoň zhruba vyčerpali, ne?

Podle mého názoru je tu ještě jeden moment, který se mě sice netýká, ale vím, že v některých jiných případech může být i rozhodující. Je to malá možnost výběru, která je způsobena nejen tím, že jsme malá země a některé obory pak přirozeně nemohou být zastoupeny větším počtem pracovišť než jedním nebo dvěma, ale i tím, že příliš monopolizujeme — i ve vědě. Stává se například, a na vědeckých pracovištích je to přirozené, že vědec je nespokojen na svém místě prostě proto, že má jinou koncepci práce a jiné názory na řešení některých problémů než vedení a většina spolupracovníků atd. Dojde-li k takové situaci v Československu a vyústí-li tato různost přístupů v neudržitelný konflikt, má takový pracovník v podstatě dvě možnosti: buď opustit obor nebo se přizpůsobit. Odejít jinam většinou nemůže prostě proto, že není kam. Já osobně se domnívám, že v některých případech je čestnější odejít za hranice než volit kteroukoliv z možností, které jsem uvedl... U nás vědu často ovládá uniformita, jistý názor se příliš snadno stává obecným, i když už není často ani vyvíjen tlak, aby se stal oficiálním. Je jistě, že každý člověk se cítí tím svobodnější, čím větší má možnost volby. Platí to i ve vědě. — Ted by to snad bylo všechno.

Děkuji vám, pane doktore.

Marie Šolleová

SNIMEK JOSEFA PTAČKA

Koncem června vyšla v Havaně publikace posledních zápisků Che Guevary o průběhu guerilly v Bolívii v letech šedesát až sedm. V předmluvě Fidel Castro píše, že snad vlády USA a Bolívie budou považovat toto vydání na Kubě za provokaci, protože vychází z nejnovějších faktů. Ze skutečnosti uvedených v deníku je však možno usoudit, že ani pro Kubu není tento čin bez nebezpečí. Nasvědčuje tomu jak současná hospodářská situace, tak postavení Kuby v Latinské Americe. Fidel nehovoří o komplikacích tohoto druhu, spíše napadá vlády USA a Bolívie jako reakční a kruté v zásadách proti partyzánům, kteří se nikdy nechávali k zajatcům tímto způsobem, dokonce ani jednoho nezastřelili.

Původně byl deník po objevení odevzdán vládě Bolívie, CIA a USA. Novináři směli porizovat kopie pod přísahou, že nedojde zatím k publikaci. Fidel uvádí, že způsob, jakým byl deník získán na Kubě, nelze zatím zveřejnit. Deník je prý zaručeně autentický. Chybí však několik stránek, které nebyly získány a podle data nejsou prý důležité.

K obsahu deníku jen několik poznámek: nejedná se o záležitost osobní, je to spíše „palubní deník“, popisující denní průběh života partyzánů. Styl zápisků je neuvěřitelně stručný, přesný a výstižný, jako by je psal neustranný pozorovatel. Délka vět i v nejtragičtějších okamžicích je skromná. Mnohé události jsou popsány satiricky, tragédie je konstatována prostě. Úvod zápisků je stručný: „Dnes začíná nová etapa. Přijeli jsme na statek...“ Potom následuje většina vědeckých událostí.

Složení skupiny Che bylo různorodé. Jádro tvořili Kubánci, zbytek Bolívijsci. Ve spojení byli i jinými skupinami partyzánů okolních států. Ne všichni byli členy strany. Někteří byli dokonce podrobeni stranickým sankcím. Che se nezabýval těmito problémy, přijal ty, kteří se mu zdáli schopní, věřící ve svůj úkol a své síly. Některé z uchazečů odmítl. Ti, kteří vydrželi první měsíce dlouhé pochody přes hřebeny hor, často bez vody, špatné zásobování a s nemocnými, vytvořili jádro, které považoval Che za budoucí vůdce latinsko-americké revoluce.

Poznámky osobního charakteru jsou kratší než všechny ostatní. Pouhá data narozdíl jeho dravých, jedna věta na Středí den, jedna satirická věta o jeho stáří v den narození. Později píše hlavně o svém zdravotním stavu. Trpěl těžkým astma, jehož průběh popisuje stejně jako postup nemoci ostatních soudruhů. Nikdy si nestěžuje, jen konstatuje, že nespí, že nemá léky. Píše i o vážných osobních úrazech satiricky a nepozastaví se u žádné, ani osobní ani společné události více než dvěma větami.

Zapíraje si kritiku chování některých partyzánů v krizových situacích, přihlíží vždy k emocionálnímu a celkovému stavu vlnika, ale zbytečnosti přehlíží. Mnohokrát si zapíše poznámku o nešťastě, že jednal správně, zda se neukvapil nebo nevyšvihl všechno. Stejně pozoruje i sám sebe jako psychologa a určuje diagnózu. Zapíraje se na seznam těch, kteří jsou ve špatném nervovém stavu nebo nejsou plně mobilní. Z jeho zápisků se nepozná s jedinou výjimkou, koho měl nejraději. O této výjimce se dozvíme až v den, kdy tento partyzán padl. Velkou legendou o Che Guevarovi konstatuje jako změnu počasí. Osměvně zapisuje cenu vypsanou na svou hlavu živého nebo mrtvého bandity. Dokonce se ironicky zmiňuje o jednom snaživém novináři, který tu to cenu považoval za příliš nízkou.

Přátelskou i nepřátelskou propagandu o akcích guerilly považuje za přehnanou. Bolívijského představa komunistické strany obviňuje ze zrádovského jednání, neboť po roztržce vzniklé v diskuzi o politickém a strategickém vedení akcí už nicím partyzánům nepomohl. Che mu přenechal politické vedení, předseda však chtěl být hlavním strategem. S tím Che rozhodně neshodil. Na to reagoval předseda komunistické strany přesvědčením bolívijských partyzánů, aby opustili guerillu. Žádný z bojovníků neodešel.

Che se mnohokrát zmiňuje o De-

Drayovi. Píše o něm jako o „tom Francouzovi“, kterého považoval za horlivého mladíka a mluvku, jeho proces z počátku za příliš skandální a přivolaující pozornost ke guerille, která zdaleka nemá tak legendární dosah. Později v deníku poznamenává, že Debray se chová velmi statečně a že proces nabývá rážení mezinárodního obvinění bolívijského režimu. Che měl s sebou Debrayovu studii o revoluci a knihy Trockého.

Politickou a vojenskou výchovu partyzánů nazývá Che „malá vykládání“. Není jich mnoho a jsou podstatná. V jednom z nich říká, že „v tomto boji se může stát člověk revolucionářem, nejvyšším na stupních lidské kvality, ale také se může graduovat člověkem. Ten, kdo nedokáže ani jedno, ani druhé, nemá bojovat“.

Jednou z nejostřejších poznámek v deníku Che je jeho reakce na vysílání z Budapešti, ve kterém byl nazván patetikem a dohodruhem: „Líbilo by se mi mít moc jen proto, abych demaskoval ty lokaje a zbabělé a oťel jim čenichy o jejich vlastní svinstva.“

Keždý měsíc hodnotil Che minulé události v krátké analýze. Předposlední zápis hodnocení je z konce srpna minulého roku: „1. Stále jsme bez jakéhokoli kontaktu a bez oprávněné naděje na jeho brzké navázání.“ (Jedná se o kontakt s druhými skupinami, s La Paz a Havanou.) „2. Nadále jsme bez pomoci rolníků, což je logické, vezme-li se v úvahu krátký čas, který jsme jim v poslední době věnovali.“ 3. Existuje jistý pokles bojové morálky, doufám, že momentální. 4. Vojsko nezvyšuje svou efektivnost ani účinnost. Jsme v momentu poklesu naší morálky a naší revolucionářské legendy. Nejdůležitější úkoly zůstávají: navázat znovu kontakty, zapojit bojovníky, zásobit se léky a výzbrojí.“

Snad nejvýrazněji působí poměr Che ke smrti. Konstatuje ji jako samozřejmý, prostý fakt, ke kterému se nikdy nevrací. Jeho stoicismus mu pomohl překonat poslední těžké okamžiky. Byl postřelen a v agonii dostal ránu z milosti.

Jednou poznámku věnoval Che charakteristice dvacátého století: je to století, kdy země, v nichž se vraždí, nezveřejňují počet obětí na životech.

ZA CO VDĚČÍME SOVĚTSKÉMU SVAZU

Díky 2000 slov zaujal Sovětský svaz rozhodný postoj, kterému k dnešnímu dni (než poměry se mohou rychle měnit) vděčíme za to, že:

1. vmanévroval naši komunistickou stranu do daleko větší demokracie, než pravděpodobně měla v úmyslu,
2. byl nepřímým původcem toho, že důvera v komunistickou stranu a nás velice stoupá a s ní stoupá i její mezinárodní prestiž,
3. pomohl sjednotit tradičně nejdůležitější Čechy,
4. že si naše národy udělaly opakovací lekci z vlastnictví.

RADANA NEUWIRTOVÁ

KFAR MASARYK

(Dokončení ze str. 1)

„Uniformita? Pojd se podívat do bytů...“

Sei jsem se podívat do bytů. Zvenčí vypadá většina domků stejně. Ano nebo ne? Některé se zdají přece jen hezčí, modernější. Že by přece jen někdo měl výhody? „Ano. Určité výhody tu jsou. Když se stavěly nové domky, stěhovali se do nich nejdiže nejstarší členové kibucu. Ti, kteří tu to táhnou už od začátku, jenže tahle výhoda se může snadno obrátit v nevýhodu. Staví se totiž stále moderněji. A tak moje dcera a můj syn mají už dneska lepší byty, než mám já.“

Pokud jde o zařízení bytů, přesvědčil jsem se, že tu uniformita opravdu nehrozí. Byty jsou pěkné, dvoupokojové, s předstí a příslušenstvím. Zařízené podle vlastního vkusu. Leštěný nábytek. Knihovničky. Obrazy.

„Míšo, kde je pokoj pro děti?“ Děti, i ty větší, bydlí ve svých vlastních bytech. V jakémsi internátu. Po dvou, po třech. Hned vedle školy. Učí se tak od malíčka samostatnosti, kolektivnímu životu. Rodiče vidí jen jednou denně, odepodně. (A v některých kibucech, kde je škola mimo areál kibucu — popřípadě společná škola pro více kibuců — jsou děti s rodiči dokonce jen jednou týdně.)

„Ne, Míšo, tohle se mi nelíbí...“ K domu chavera Steina se přimyká nevelká voliera. Jakási zoologická zahrada v malém. Zavěšení hlavou dolů tu spí ne-

Tranzistorová revoluce I

2. ČAST: BOJ, NEBO VYJEDNÁVÁNÍ?

Pompidou je v Afghánistánu — nabízí úvěry tam, kde Francie někdy nebyla zvlášť silná. De Gaulle je v Rumunsku a buduje vztahy tam, kde Francie byla tradičně silná. Oba mlčí — a vláda vládne v osobě Alaina Peyrefitta a prefekta Grimauda.

Když Pompidou, popohnán nemilými zprávami, přistává 11. května v Orly, ví, jak na to. Před odjezdem říká, ať se extrémisté „přecpou“. Avšak toto očekávání se nesplnilo — hlad extrémistů roste. Ten hlad se začíná dotýkat samotné vlády. 13. května vrací předseda vlády universitu vzbouřencům. Ve 23 hodin stejného dne říká v televizi: „Je to třeba všechno spravít.“ Pompidou uctil tedy to, co člen jeho vlády před několika dny odmítl. To je znepokojivé. Taková váhání a změny postojů věští velmi často pád vlády...

Studentský lid, povzbuzen tímto vítězstvím, hrne se do dvora university a slaví zde svůj triumf. Kuba, kulturní revoluce, Pařížská komuna, happening, kempink a rok 1789 se usazují na Sorbonně. Na zvonici vystupují černé a rudé prapory, na dvůr se vytáhne pláno, trockistě a maoistě instalují své stánky, zdí se pokrývají ručně psanými plakáty a bradatí v texaskách (v džínách) zde představují legální moc k velkému pobouření vrátné university, jež vidí, jak se v několika minutách propadá starý ot-hodný svět, který ona nepopírá.

Užaslý svět vidí, že režim generálův se neodvažuje zabránit pařížskému davu, aby nahradil na veřejných budovách trikolouru rudou vlajku. A jelikož divadlo Odeón je dobyté několika dny na to, aniž jakákoli síla pořádku zasáhla a Jean-Louis Barraut prohlašuje vzbouřeným studentům své vyznání víry k revoluci, je možno říci, že francouzský stát již neexistuje.

Celá francouzská společnost dělá sebekritiku, je přerušena festival v Cannes, spisovatelé tvoří výbory popření, středoškolaři popírají s hlukem své profesory, kteří popírají stát a najdou se dokonce v Paříži mladí Židé, kteří se odhodlávají popřít synagogu. Společnost spěje dopředu k nějaké marcusovské budoucnosti... Naklad marcusovských knih vystupuje šipkou. V tomto parlamentě se všechno zdá mrtvé. Ať vládní, či opoziční strana, obě mluví jako ze záhroby.

Po schůzi parlamentu odpovídá Pompidou na otázky novinářů: „Cohn-Bendit? Neučiníme proti němu žádná opatření. Bylo by to nevhodné. Nechme studenty, ať si své problémy vyřeší sami. Už šest měsíců říkám ministru školství, že by se měl jít podívat co se děje v Nanterre...“ To znamená, že Peyrefitte definitivně upadl v nemilost. Nabídl svou demisi již před několika dny a Pompidou ji odmítl.

Generální stávka, o níž bylo rozhodnuto 11. května ze solidarity se studenty a proti policejní represí, začíná

v pondělí 13. mohutným defilé lidu kráječnic od náměstí Bastilly k Velkým Bulvárům. Vedou se zde, ruku v ruce, Georges Séguy, leader C. G. T. a Emile Descamps z křesťanských odborů C.F.D.T., ve stejných oblecích ocelové šedi. Za nimi lidské moře z dílen a továren, vlna staré dělnické tradice s rudými vlajkami, která už tolikrát utvářela francouzské dějiny. Avšak revoluční plamen, který tak vysoko šlehl mezi studenty, nedosáhl ještě dělnického prostředí.

První vlaštovka přichází z továrny Renault v Cléonu, poblíž Rouenu. Je to továrna postavená v tomto zemědělském kraji, aby odlehčila Paříži, přeplněné lidmi a stroji. Tak se stalo, že je zde naprostá většina mladých lidí z okolních vesnic. Průměrný věk zaměstnanců: 23 let. Akce zde vede C.F.D.T. Už 13. května se v ulicích Rouenu bratří Clénští dělníci se studenty. Téhož dne večer rouenský studentský stávkový výbor vyzval mladé dělníky k samostatné akci.

Cléonská C.F.D.T. má své požadavky. První je: paritní kontrolní komise v závodech, první krok na cestě k dělnické samosprávě. 14. května žádají mladí z C.F.D.T. rozhovor o tomto požadavku s ředitelstvím. Jsou odmítnuti. Několik dílen zastavuje práci. Nazítrí asi 200 mladých zůstává v továrně a žádá od nastupující směny, aby učinila totéž. Jelikož večerní směna odmítá, je tu důvod pro „přímou akci“. O půlnoci mladí

Pierre Grapin, dělník z Nanterre

nechávají směnu opustit dílny, zabarikádují se u nich, a když ve čtvrtek 16. 5. přicházejí dělníci ráno do práce, nacházejí továrnu obsazenou, vrata zavřená a samotného ředitele se šesti spolupracovníky uvězněného v jeho kanceláři. Vězni si nechávají propašovat v pecnu chleba tranzistor (opět tranzistor!), aby věděli co se děje za vraty továrny. V sobotu ráno dávají svým hlučákům ultimatum: nebudou-li okamžitě propuštěni, A.F.P. bude vysílat zprá-

vu o tom, že zahájili hladovku. Ve 13 hodin sedm „rukoumi“ opouští továrnu hlavní bránou.

Zatím dva vozy přeplněné mladými stávkujícími odjíždějí do Flins, další renaultovské továrny, s heslem vůdce C.F.D.T. „Se zaměstnavateli je možno jednat až po stávce, nikdy před.“ V poslední přestávce je zde organizován mítink, na němž se většina dělníků rozhodne zastavit práci a dosáhnout jednání o paritních komisích.

Další zastávka je spornější. Jde o mateřskou továrnu Renault v Boulogne-Billancourt. Zde jsou dělníci starší a skeptičtější. Mají k tomu dobré důvody: většina jich je organizována v komunistické C.G.T. Proto také odboroví předáci zde zastavili práci ještě před příjezdem mladých z Cléonu a Flinsu, aby nemuseli přejímat jejich řízení. Aimé Albeherm, C.G.T. dává hned po tom hlasovat o tom, zda bude práce zastavena. Většina i kupodivu práce. Billancourt se opevňuje jako skutečná pevnost. Za branami jsou umístěny vozy naplněné kamením. Členové akčních výborů se zelenými či bílými šátky připravují celou továrnu proti eventuálnímu útoku policie. Heslo: „Chceme, aby naše továrny byly humánnější!“ Připravuje se seznam požadavků: „Našich 1000 franků, ani o chlup méně, našich 40 hodin, ani o fous víc. Důchod v 60 letech.“ Nyní se tedy už nejedná jen o nějaké odborové právo, účast na řízení, teď už jde o miliardu franků.

16. května večer, 4000 dělníků z 25 tisíc, již jsou zaměstnání v billancourt-ské továrně, spí na lavičích, ve stanicích první pomoci, na poncích, na nafukovacích matracích, které přinesly z domova jejich ženy. To už jsou ve stávce dělníci v Le Mans a v dalším ohnisku, jež začalo současně s Cléonem, v továrně Sud-Aviation v Nantes.

Mozková centra odborových svazů zjišťují, že se tu děje něco, čemu nedávají žádný podnět, co nenafidují. Nezbývá teď než dát pokyn, aby jejich funkcionáři postoupili do čela hnutí, které však nechápu, jehož prudkost je opravdu překvapila. Oni, kteří již léta představují část francouzského hospodářství, část, která dávno přestala přemýšlet o jakési „přímé akci“, lidé, kteří udržují své pozice už léta gentileman-skými dohodami se zaměstnavatelskými odbory, asistují teď po rozkladu tohoto hospodářství.

V ulici La Fayette 217, v sídle nejstarší a nejslavnější francouzské odborové centrály, původně v rukou socialistů, od poválečných let řízené komunisty, drnčí telefon, hlásí se růst stávek a žádají se instrukce. V dobách podobných jako jsou dnes se myslíci hlava C.G.T. však stěhuje do přísného interiéru sídla Komunistické strany Francie na náměstí Kossuth. Hlavy zde analyzují situaci. Je-li dáno, že hnutí pochází zdola, není možné, aby šlo o pouhou solidaritu se studenty. Hnutí žádá zvýšení mezd a snížení pracovní doby. Séguy se rozhoduje jednat s Descampsem (C.F.D.T.) o vedení společné akce. „Kdyby se obsazování továren v noci rozšířilo, hnutí by se nám mohlo vymknout.“

PODLE ZAHRANIČNÍCH MATERIÁLŮ VOLNĚ ZPRACOVAL -NK-

Pokračování příště

topýři, z větve na větev poletují ptáci, pro něž neznám český název a z doupěte při něm vystupují hlavy tchořovití norci. „Tohle mi postavil kibuc, stálo to několik tisíc. Dělam tu vědecký výzkum pro Tel-Avivskou universitu; obyvatelé tihle voliéry jsou totiž plní škůdců.“

Jdeme s chaverem Steinem, který se považuje za marxistu a který je — jako většina členů kibucu — členem levicové MAPAM, okolo bazénu. Okolo bazénu, ve kterém dovádějí děti. „Vidíš támhle toho obtlouklého pána v přiléhavých mokřých trenýrkách?“ říká Míša. „To je zámečník, vybudoval tady všechny schůdky a skokanský můstek. Mimořádně, je to bývalý sovětský tankista, bojoval v Stalingradu. Po červnové válce vrátil svá vyznamenání Sovětskému svazu.“

Jdeme s chaverem Steinem na fotografickou výstavku v čítnárně vedle jídelny a chaver Stein je zřejmě přeplněn hořkostí. „Vidíš ty fotografie? Jsou hezké, že? Umělecké, mají vysokou estetickou hodnotu. Chaver, který je dělal, byl zřejmě velký imperialista. Vidíš někde na těch fotografických zbraně? Bojové motivy? Vojáky? Ne, vidíš vodu, děti, stromy, uměleckou hru se světlem. Tenhle chaver byl sirotek, prošel Terezínem a rodiče mu tam zůstali. Tady vyrostl, pracoval, oženil se a založil rodinu. Vidíš, támhle na té fotografii je jeho žena a dvě holčičky. A on — padl v téhle válce.“

Nevím, zda chavera fotografa zabila sovětská nebo československá kulka. „Míšo, padl ještě někdo z vašeho kibucu?“

„Ano, ještě jeden. Byl to malíř. Také velký imperialista...“

Míšo, Míšo, nezlob se na mne. Nezlobte se na mne, chavere Steine, Na mne ne. „Míšo, fukni mi něco o motivaci!“

„Motivace?“ Ano, Míšo, motivace. Proč lidé pracují, proč pracují ze všech sil, když dostávají stejně všichni stejně? Proč v kibucech neexistují defraudanti, když je defraudace

tak lehká? Proč se lidé neulevají, když je nikdo nekontroluje? Proč nikdo neprodá svoje hodinky a netrvdí, že je ztratil; vždyť by určitě dostal jiné? Proč nikdo nesimuluje nemoc, nebo alespoň momentální špatný stav, když by mu každý uvěřil i bez lékařského potvrzení? Proč lidé, kteří mají vysoké platy a mohli by žít lépe, než v kibucu, odevzdávají všechno do společné pokladny? Proč? „Motivace?“

„Ano, motivace.“ „To je těžké vysvětlit. Ti starší sem přišli rozhodnutí pro nový život. Vedla je sionistická myšlenka. A také socialistická. Pracovali tu. Žili tu. Žijí tu. Je to jejich domov. Nedovedou si svůj život ani jinak představit.“

A ti mladší, co se tu narodili? Výchova. Viš, my tu nemáme školy, škola se jmenuje výchovný ústav. Motivace? Nevím, snad dobrovolnost. Snad tou dobrovolností se to liší trochu od vás.“

Ano, Míšo, liší se to od nás. Ve vašich kibucech by snad žili naši mládežníci z roku 48. Ale ti dnešní? Snad by sem přišli na brigádu. Na měsíc, snad i na rok. Ale nežili by tu. Nežili bych tu, Míšo. Nežili bych ve společnosti, v níž mohu mít cokoliv teprve tehdy, až to budou mít všichni. Kde nemohu mít víc, než mají druzí. Nežili bych ve společnosti, v níž se větší dary odevzdávají. Viš, Míšo, my dnes moc nepřemýšlíme o komunismu. My bychom rádi pořádný socialismus.

„Míšo, já se tě pokusím zdemoralizovat. Představ si: zaplatím ti nádhernou vltu u moře, Cadillac a měsíční rentu tisíc dolarů. Míšo, půjdeš z kibucu?“

„Tahle otázka není ani tak moc teoretická. V kibucu žijí lidé, kteří prošli nacistickými koncentráky a dostali za to po válce od Němců určité odškodnění. Často to bylo i hodně peněz — tisíce marek. Ti lidé je odevzdali do společné pokladny.“

Některé chavěři mají bohaté příbuzné v zahraničí, hlavně v Americe. Občas od

nich dostávají peněžité dary. I tyhle peníze mají stejný osud, jako ty od Němců. Končí v pokladně kibucu.“

Znám takovou historku o bohatém strýčkovi. Pravdivou historku. Strýček z Ameriky přijel na návštěvu do kibucu. „Co bych ti tak, chlapče, koupil?“, ptal se synovce. „Nic, strýčku, děkuji.“ „Je tu strašně horko a ty nemáš ledničku. Koupím ti ji.“ „Ne, strýčku, to nejde. Nikdo nemůže mít ledničku, dokud ji nemají všichni ostatní.“ — Strýček se zachmuřil a odjel. Po čase přišel z Ameriky náklad. Ledničky. Pro všechny rodiny v kibucu. „Míšo, a to opravdu všichni odevzdali tak velké peníze do společné pokladny?“

„Ne, všichni ne. Byli i takoví, kteří se rozhodli si je ponechat a odešli z kibucu. Ale bylo jich málo.“

Zaplat pánbůh. Zaplat pánbůh za výjimky. [Zaplat pánbůh za lidi].

A ještě něco mi Michal Stein ukázal na anglickém trávníku mezi plastikami a palmami. Kryty. „V těch jsme seděli za války při poplachu. Viděl jsem tu dva arabské letouny, Migy 21. Jeden nalétával přímo na kibuc. Odpálil raketu — ne-trefil.“ Kryty jsou stále v pohotovosti.

JAK SI ŽIJÍ

Následující statistická kapitola bude asi zajímavá hlavně pro naše družstevníky a hodila by se tedy spíše pro Zemědělské noviny. Přesto ji těžko mohu v tomto vyprávění vynechat. Nejsem odborník a nemohu proto srovnávat. Přináším jen několik čísel.

Hospodářství kibucu Kfar Masaryk: 2000 ha půdy, z toho 1800 ha zemědělská, ovocná, zbytek obytná plocha atd.

Hlavní produkt bavlna — 1030 t ročně. Cukrová řepa 850 t. Rajčata [zpracovávaná ve vlastní konzervárně] — 440 t. Pšenice 183 t.

Živočišná výroba: 175 krav — 1 060 000 litrů mléka ročně (!) — 93 t masa. Slepič — 6000 nosnic — 500 000 vajec pro reprodukci — 130 t drůbežího masa.

Vzpou- ra Vladimíra Pucholta

ROZHOVOR VEDLI V LOŇSKÉM
ROCE REDAKTORI ZVĚDAVÉ KA-
MERY J. KLOKOČNÍK A O. NUTZ

Hovořil jsi o jednom z důvodů svého od-
chodu — o lhostejnosti.

Ano, já jsem přesvědčen o tom, že
žádná jiná společnost nevyhovává v li-
dech takovou míru lhostejnosti. Jako
právě společnost naše, protože lhostej-
nost postupem doby se stává jedinou
možností a jedinou zbraní, jak přežít.
A já už jsem neměl sílu vzdorovat.

Lidi by soudili, že tys těch příležitostí
k životní seberealizaci měl vždycky do-
statek. To je iluze?

Já myslím, že to je iluze. Podívejte se,
já jsem se snažil pracovat ve filmu
a v divadle podle svých nejlepších
schopností. Role, které jsem přijímal,
nebylo jich příliš mnoho, byly takové,
ke kterým jsem mohl dát hodně ze své
osobnosti. A situace a okolnosti u nás
na mne doléhaly takovým způsobem,
že bych se pravděpodobně musel uchýlit
k lhostejnosti a nevnímat je, abych mohl
přežít. Já se domnívám, že kdybych se
postupem doby stal lhostejným, že by
to znamenalo smrt. Stát se lhostejným
znamená umřít zažíva, lhostejnost je ko-
nec lidské a umělecké.

Myslíš, že tady to bude jiné?

Hloupí, lhostejní lidé jsou všude. Ale
jsem pevně přesvědčen, že kdo nechce
být lhostejný tady, že nemusí.

Co si myslíš, že je zdrojem tlaku ke kon-
formitě a k lhostejnosti?

Dále 350 ha umělé vybudovaných ryb-
níků — 195 t ryb.

Ovoce: 240 t hroznů, 330 t jablek, 250
t hrušek. 1 ha růží pro export 220 000 rů-
ží ročně.

Dokonale vybudovaný zavlažovací sy-
stém; bez toho se tu nedá existovat. Ome-
zení ruční práce na minimum, zapojení
moderní zemědělské techniky. Uplatňová-
ní poznatků zemědělského výzkumu i
vlastní výzkum.

Průmysl (ve společném vlastnictví s
dalšími kibucy):

1. Keramická továrna (šamot, průmy-
slový porcelán, porcelán pro domácnost)
— pracuje tu dvanáct lidí z kibucu.

2. Chemická (asfalt a barvy — 20 lidí.

3. Zařízení pro zpracovávání zeměděl-
ských produktů — mražárna, konzervár-
na, továrna na krmivo, jatka.

Obrat: Rostlinná výroba 1 140 000 izra-
elských liber, ovoce a růže 785 000 IL, ži-
vočišná výroba 1 523 000 IL, průmysl
742 000 IL. Celkový příjem 4 190 000 IL.
V porovnání s tím je skutečný zisk kibuc-
u dost malý: 88 tisíc IL. Příčinou jsou
vysoké daně z příjmu (100 000 IL za rok
1967), dále velké investice a případné
ztráty. (Příklad neproduktivní investice:
jídlna kibucu stála 800 000 IL. Příklad
ztrát: kibuc prohodil více než
300 000 IL, které investoval do vybudová-
ní rybníků... neboť téhož roku následo-
val velký vládní import ryb ze Skandiná-
vie). Velkou pasivní položku tvoří také
úroky z půjček — asi 500 000 IL ročně.

Všeobecný trend: od dřívější snahy po
všestrannosti a soběstačnosti přechází ki-
buc na specializovanou zemědělskou vý-
robu (především bavlna).

Poznámka autora: Číslo o hospodaření
kibuců jsou z roku 1967. Pro porovnání
finančních záležitostí mohou sloužit nedo-
konalým poměrem 1 IL = 5 Kčs. Oficiál-
ně 1 dolar = 3,5 IL. Při přepočítávání
přes dolary na koruny doporučuji držet

Musíte mi říct, co je to konformita.

Přizpůsobování se.

Já myslím, že to může být několik vě-
cí, a že to souvisí i s životními podmín-
kami. Podívejte se, když já jako herec
bych měl ženu, tak bych se pravděpo-
dobně přizpůsobil. Začal bych brát role,
které třeba nemají hodnotu, ale zajistily
by mou rodinu finančními prostředky.
Už jenom pohled na to, že žije někdo
v nedůstojných lidských podmínkách, by
mě asi nutil, abych bral role, které by
mi pomohly udržet standard aspoň na
minimu. Pravda je, že peníze a umění se
nesnášejí. A já bych se strašně nerad
změnil v herce, kterému Angličané říkají
„performer“, člověk, který hraje před-
stavení večer co večer, aby si na sebe
vydělal. Pokud herec nehraje proto, že
má od pána boha jedinečný dar — ta-
lent sdělovat něco hrou, a dělat to se-
znášejí. Ale u nás si nemůžu začít ži-
vot, musel bych čekat na byt — dnes
už deset let. Pravděpodobně bych nemoh
chtít na rodičích, aby mě drželi dalších
šest let na vysoké škole, a obávám se,
že to dokonce ani není dost dobře mož-
né, protože se to považuje za exploataci
společnosti. Chci dělat medicínu, a mu-
sím tedy odejít do takové společnosti,
která mi tato základní důstojná lidská
mínima může zaručit — to jest mít kde
bydlet a vydělat si dostatečné množství
peněz, které by stačily nejen mně, ale i
mé ženě a mým dětem.

A myslíš, že tyhle podmínky Anglie spí-
ňují?

Bezpochyby. A nejen Anglie. Já jsem
o odchodu dlouho přemýšlel a dlouho
jsem to vážil. Odešel jsem do Anglie
z toho důvodu, že jsem na nejlepší cestě
zvládnout anglický jazyk, což mi samo-
zřejmě tady život podstatně ulehčí, než
kdybych musel jít do země, jejíž jazyk
neznám vůbec.

Jsem pevně přesvědčen o tom, že člo-
věk má hrát a tvořit tehdy, umí-li to,
a cítí-li to potřebu. A mně se stalo, že
jsem už byl vyčerpan, dokonce jsem cí-
til silnou potřebu toho nechat a odpo-

se raději oficiálního kursu (1 dolar =
16 Kčs) než neoficiálního (dolar = 35
Kčs). Výsledek bude takto bližší skute-
nosti.

A CO DÁL?

Dál už nic. 50 slovenských Židů a další
padesátka jejich potomků tu žije upro-
střed ostatních členů kibucu a spolu s ni-
mi. Jsou Izraelci.

Jaká je budoucnost jejich kibucu? Jaká
je budoucnost kibuců vůbec? Přežijí dal-
ších 30 let? Ospravedlní svou existenci
produktivitou výroby? Nezahlubí je únik
mládeže? Přežije komunistický způsob
života ve společnosti vybavené omezený-
mi materiálními předpoklady? Neperoste
je bujný rozvoj kapitalistické i státní eko-
nomiky, která je obklopuje? Kdo ví. Ki-
bucníci jsou optimisté. Mluví pro ně čas-
to používaný argument se třemi a třiceti
procenty (kibucníci tvoří 3 % obyvatel-
stva země; na její zemědělské produkci
se podílí 30 %). Mluví pro ně duch ze-
mě; kibucy jsou ideologickou zálohou
Izraele, rezervuárem nezištné a úporné
pionýrské myšlenky, která dala vznik to-
mu státu. Říká se, že v kibucech vy-
růstají nejlepší lidé, ti, kteří se nejlépe
osvědčují na důležitých místech. (Pro za-
jímavost; celá řada členů vlády — včetně
premiera — i vůdci politických stran
pochází z kibucu. Někteří jsou dokonce
členy kibucu i během výkonu své politic-
ké funkce a po jejím skončení se tam ob-
vykle vracejí... pracovat jako všichni
druzí).

Argumentace s mrtvými má však ab-
surdní nádech a neobstojí v boji s ne-
úprosnými společenskými a ekonomickými
zákonami. A právě ty to budou, jež na-
koniec rozhodnou o budoucnosti kibuců,
těchto „rájů“ prostřed pouště. I o bu-
doucnosti Kfaru Masaryk.

Tel — Aviv, 16. června 1968

ALEXANDR KRAMER

činout si, ale to pravděpodobně nikdo
nepochopí. Já jsem cítil svůj konec snad
dočasně, snad definitivně už dobré dva
roky, a řekl jsem si, že udělám poslední
dobrou roli ve filmu, pak k tomu při-
bylo divadlo, tak jsem chtěl ještě udělat
poslední dobrou roli v divadle. Ale dělal
jsem to skutečně s posledním vypětím
síly, a už jsem toho skutečně musel ne-
chat. Když člověk nemá co sdělit, má
mlčet. A ne donekonečna rozpatlávat to,
co se mu podařilo dříve a daleko lépe.

Já si ohromně vážím Karla Čapka,
a vzpomínám si na jeho „Život a dílo
skladatele Foltýna“, na kapitolu, která
už zůstala nedokončená. Tam přirovnává
poslední svědek o životě a díle skladate-
le Foltýna uměleckou tvorbu ke stvo-
ření světa Bohem. A v jedné části se ří-
ká: Někteří jen donekonečna rozmnožují
hmotu, místo aby hmotě dávali tvar.
A já myslím, že to je můj případ, že už
momentálně nemám sílu dávat hmotě
tvar. Tak je mou povinností přestat, od-
poučout si, nechat v sobě uzrát nové
věci, a pak eventuálně, budu-li mít pří-
ležitost, je vydat. Chci být lékařem.
Jednak jsem chtěl studovat medicí-
nu dávno, ale tehdy, máje poříze se svým
buržoazním původem a s podobnou
blbostí, jsem to nesměl udělat. Snad
to bylo dobře. Dneska tu medicínu chci
studovat zejména proto, že budu ovlá-
dat povolání, které je mezinárodní, a kte-
ré mně dovolí jít vlastně kamkoliv, všu-
de lékaře potřebují. A já myslím, že
budu dobrým lékařem.

Máme jedno přání... neřekl bys nám
nějakou pasáž z poslední své role?

Já bych strašně rád, ale já toho ne-
jsem schopen. Místo toho mě napadá
ještě jedna věc. Je docela přirozené, že
každý mladý člověk se chce podívat
do světa, ať už ze zvědavosti, kvůli zku-
šenostem, pravděpodobně všechno dohro-
mady. To je přece úplný idiotství, že je
nám v tom bráněno původně z politic-
kých důvodů, a dneska z ekonomických
důvodů, protože stát je na huntě.

Já bych přece jen měl jeden vzkaz
tém, kteří mou práci měli rádi, a kteří
mi věřili, aby se probíha nedali votrá-
vit. Protože skutečně jediný bohatství,
který člověk má, je jeho duše, a tu si
nesmí nechat zkazit. Myslím, že to je
jeden z nejdůležitějších důvodů, proč
jsem odešel. Kdybych zůstal, tak bych
musel stále ve větší míře přistupovat na
kompromisy, a na kompromisy v zásad-
ních věcech. A to nechci. Já vím, že
kompromisy v určitých věcech jsou ne-
smírně důležité, protože jinak by se asi
lidi těžko snesli, ale kompromisy v zá-
sadních věcech, to je... no to je... to
je zrada. Já si moc vážím svého otce,
který od devětačtyřicátého roku dělá ná-
deníka, ač byl původně právník, a tím
nádeníkem zůstal do dneška. Vážím si
ho, že se nepřizpůsobil, že nepřijal kom-
promisy v zásadních věcech. Až bude
umírat, tak bude mít naprosto čistý svě-
domí, bude moci říci, že žil čestně, což
považuji za jeden z nejdůležitějších
morálních principů života.

Ty jsi hovořil prve o lhostejnosti, jako
o jedné z příčin.

Já jsem přesvědčen o tom, že lidé, kte-
ří se stanou lhostejnými, se stanou mrt-
vými zažíva. A u mě by to byla smrt
dvojnásobná. Myslím, že je mou povin-
ností udělat všechno pro to, abych se
lhostejným nestal, i za cenu tak drastíc-
kého řešení, jako je odchod z vlasti.
Protože já nemůžu žít v prostředí, ve
společnosti, která je do takové míry za-
ložená na principech strachu, vzájemné
nedůvěry, a právě lhostejnosti, která je
snad jedinou možnou zbraní, obranou,
jak se zachovat. Podívejte se, zdraží se
maso, zdraží se potraviny, zakáže se
film, zakáže se kniha, obžalují spisovate-
le, nepřipustí veřejnost, a všechno už
nám přijde normální, nic neobvyklého,
no to přece, to je něco strašného. Já
jsem hovořil s několika lidmi, jestli jsou
u nás spokojeni. A ta hrůza, kterou jsem
slyšel, byla následovná: Voni říkali, no
já nic jiného neznám, mně se to docela
líbí, mně to nějak nevadí... Je to kata-
strofa a je fakt, že lidi, kteří jsou takto
založeni, se nejsnáze ovládají.

Vladimíre, nepochybujeme o tom, že to
máš velice rozmyšlené, ale myslíš, že
skutečně nebylo lze vzdorovat útoku
plytkých, nedomyšlených nedobrých rolí
u nás? Myslíme, že jsi neměl smůlu.

Já myslím, že jsem měl dokonce veli-
ký štěstí. Ale po tom všem, co jsem udě-
lal, moje úspory, a věřte, že jsem příliš
nerozhazoval, že největší položky, které
jsem udělal byly tři tisíce korun za no-
vého Pionýra a dva tisíce korun za gra-
mofon, a mně po všech těch filmech zů-
stalo asi 16 tisíc korun. To je směšná
částka, kterou si nemůžete zaplatit ani
družstevní výstavbu. Pokud bych byl
sám, tak těm útokům můžu vzdorovat
podstatně lépe, ale kdybych měl u nás
ženu a děti, tak mohu od nich žádat
statečnost a sebeobětování příležitostně
nebo po určitou dobu, ale nemůžu to od
nich žádat donekonečna. Takže pak asi
bych byl nucen plytkostí vyrábět, ne-
hledě na to, že přece jenom to, z čeho
člověk tvoří, není nevyčerpatelné. Každá
role přináší velké, velké vyčerpání —
život, který jsem vedl, to jest chazení
z domova na zkoušky, domů a na před-
stavení, moc inspirace nepřináší. Jsem
přesvědčen, že herce ze mne neudělala
škola, ale život a určitý předpoklad,
který jsem dostal od pána boha, a já ty-
hle věci, vo ty se musím dobře starat
a nesmím je promrhávat. Nesmí se ze mne
stát řemeslník. Jestli mně rozumíte.

S.U.S. / 9

1. VYHAZOV PRO RODIČE

Děti dosti dobře nemohou za rodiče; mohou však rodiče za své
děti? A například v politice a ideologii? Ručí snad za ně až do
statků a hrdel? Čeští členové budou asi považovat podobné otázky
za nesmyslné. Za nesmyslné na 50. rovnoběžce. To ano. Ale sever-
něji se tyto otázky projeví v holé realitě a dostaly ostatně
i reálnou odpověď po známých březnových událostech, a zvláště
po studentských demonstracích v Polsku. Objevila se totiž nová
forma kolektivní odpovědnosti v rámci rodiny, přesněji řečeno
staronový způsob stíhání těch, kdož něco způsobili (nebo údajně
způsobit měli): jsou totiž hnáni k odpovědnosti a postižení jaksi
nadvakrát, neboť počínání synů a dcer mají zároveň odnášet
otcové. Nevím, zda se přitom zkoumal nějaký reálný podíl rodičů
na „vině“ dětí; zdá se ovšem že spíše ne. Úsoudilo se, že jabloko
skutečně nepadá daleko od stromu, a že za plody má být potře-
stán i strom sám. Racionální to není vůbec, zato se zde objevuje
temná síla pomsty: ta chce platit aspoň pro to nejbližší koleno
(nemůže-li až do toho bůhů kolikátého). Ochovaní římského
práva mohou potřásat hlavami. A vyznavači marxistického huma-
nismu budou muset opravovat některé formulace, v nichž byli
příliš optimističtí. A černí humoristé mohou zkoumat formu ko-
lektivní rodinné odpovědnosti v celé šíři genealogického rozvě-
vení: může-li jeden rodič za syna, co by se mělo udělat strýci,
tchánů, švagrov, sestřenicí? Že by se měl postih nějak „serien-
weise“ dávkovat, třebaš sestupně? Ale to by se asi zdálo zastán-
cům silné ruky přece jenom absurdním; vůbec ne absurdním se
jim však jeví přenos viny v „prvním“ rodinném kruhu (od dětí
k vlastním rodičům). Dřít Jozef Kempa, vedoucí tajemník měst-
ského výboru PSD v březnu roku 1968: „Chci vás, soudruzi,
informovat o tom, že bude uplatňován také služební postih vůči
rodičům, zaujímajícím řídicí postavení, jejichž děti se aktivně
účastnily organizování posledních výtržností.“ Tak; a co když slo-
o děti, jejichž rodičové nic neřídí, kteří třebaš konají prostou,
černou práci? Ti nenesou podle teorie kolektivní rodinné odpo-
vědnosti žádný „podíl“? Osvobozuje je snad příslušnost k „pra-
cujičím“? Nebo lépe řečeno: k těm, co nejsou tzv. intelektuály,
nepatří do tzv. inteligence? Nevím, nevím. Jisté problémy pol-
ského boje s „revizionismem“ a „sionismem“ mají zřejmě rysy
národní svébytnosti, takové autochtonnosti, že je český střízlivý
rozum neprokoukne. A poslušen ducha suverénnosti, přenechává
svým bratrským sousedům, což jejich jest. S tím, že to zazname-
ná. A proč ne? Polské kulturní středisko v Praze se snažilo: ro-
zesílalo u nás na mnohé strany projevy Kempy, Gomučky, Cyran-
kiewiczce, projev Glerkův plus Indráv (z Českého Těšína, a tím
jim dodalo publicitu. Děk za ni. Co je ovšem zveřejněno, je ve-
řejné — i s těmi důsledky, že na zveřejněné se veřejně může
reagovat...

2. O SVĚCENÍ MAŠIN NA RYNKU

Tak jsem se dočetl, že v neděli 14. července sloužil mši svatou
primiciant P. František Adamec. Oznámil to v Lidové demokracii
(7. 7. 1968) římskokatolický farní úřad v Jívové u Sternberka.
A připojil — s vykřikánek — výzvu motoristům: „Po mši svatě
bude novokněz na náměstí světit motorová vozidla.“ Tak nevím:
Možná, že jsou v Jívové kacířsky panteisty a spatřují boží
přítomnost třebaš i v karburátoru a přední ose. Pak by ovšem
mohli být jiní primicianti taky moderní a iniciativní: když se
světí motorová vozidla, proč by své posvěcení nemohly dostat
třebaš ledničky (v domácnostech), ale také hutě, hrudkovny, lo-
komotivy, tramvaje atd., atd.? A třebaš i provozy, dnes zbytečné,
které pŕjdu do likvidace. Nejsou-li v Jívové panteisty, pak se
vynořuje otázka, proč se dostává dobře zorganizované „mrtvé“
hmotě také pocty? Proč se světi onen statek, po němž tak
egoisticky touží mnoho lidí, onen symbol domáckého „blahobyti“,
prostředek pro dopravu i zabíjení, kovové zvíře, za něž někteří
nabízejí i vlastní děti, aby si je cíti adoptovali. Tak se mi zdá,
že by se neměla vyznamenávat hmota strojů, ale že by se spíše
i do duchovní péče měli dostat sami motoristé, pokud v Boha
věří a dají na krájev svatou. A i kdyby se měly založit nějaké
„mostely“ (pendant ke kostelům) pro ně. Dobré slovo z kazate-
len a trochu řádného strachu do těla by jim nevadilo; pak by
možná se svou božskou (plus českou) duší přispěli k lepšímu
ovládání dvoukolých a čtyřkolých kovových zvířat. Dodávat těm
řvoucím tvorům kdesi na náměstí „sakračnosti“ myslím nepro-
spěje mnoho právě... duším. (Oleg Sus)

YOUTH HOSTELS — NSR

Klub mladých cestovatelů při Čes-
tovní kanceláři mládeže se stane
v letošním roce členem IYHF — In-
ternational Youth Hostel Federation
— která sdružuje levné ubytovny
(hostely) ve 42 státech celého světa.
Tím se i pro naši mládež, spešálně
pro členy Klubu mladých cestovate-
lů, otevírá možnost jejich používání.
Členem KMC se může stát každý mla-
dý člověk ve věku od 15 do 30 let,
zaplatí-li stanovený členský poplatek,
který činí pro věkovou kategorii:

15—19 let Kčs 20,—
20—30 let Kčs 25,—
nad 30 let (leader) Kčs 50,—

Podrobnosti o dalších výhodách
členství v KMC a přihlášky přijímají
všechny pobočky CKM v krajských
městech.

Doposud jsme vás informovali
o možnostech levného ubytování ve
Svycarsku, Itálii, Rakousku a Fran-
cii. Dnes přinášíme stručnou infor-
maci o NSR.

Německá spolková republika

— cena noclehu je 2 DM, pro ná-
vštěvníky mladší 20 let 1,20 DM;
— hostely jsou otevřeny od 7.00 do
22.00 hod.;
— ceny stravování nejsou pevně sta-
noveny, v průměru činí 1,60 až
2,20 DM za jedno jídlo;
— v hostelu je možno bydlet nejvýše
3 noel.

Adresy:
Augsburg 8900 Augsburg (Bayer.-
Schw., Beim Pfaffenkeller 3
Baden-Baden 757 Baden-Baden.
Aussichtsweil 25
Bayreuth 8580 Bayreuth/Ofr., Mo-
zart-str. 16
Berlin 1000 Berlin 19 (Charlotten-
burg), Bayernallee 36

Berlin 1000 Berlin 26 (Hermesdorf),
Hermesdorf Damm 48
Berlin 1000 Berlin 36 (Tiergarten),
Kluckstr. 3
Bielefeld 4800 Bielefeld-Steker/
Westf., Oetzer Weg 25
Bonn 5300 Bonn-Venusberg, Haager
Weg 42
Bremen 2800 Bremen, Haus der
Jugend, Kalkstr. 6
Duisburg 4100 Duisburg-Wedau,
Kalkweg
Düsseldorf 4000 Düsseldorf-Ober-
kassel, Düsseldorfstr. 1
Essen 4300 Pastoratsberg, Essen-
Werden
Frankfurt 6000 Frankfurt a.
Main, Am Deutschherrnauer 12
Füssen 8958 Füssen/Allgäu, Maria-
hilferweg 5
Garmisch 8100 Garmisch-Parten-
kirchen/OBB., Burgarain, Joehstr.
10
Goslar 3380 Goslar/Harz, Rammels-
bergerstr. 25
Hamburg 2000 Hamburg 11, Auf
dem Stintfang, Alfred-Wegener-
Weg
Hannover 3000 Hannover, Ferdi-
nand-Wilhelm-Frick-Weg 1
Karlsruhe 7600 Karlsruhe/Baden,
am Engländerplatz, Molkestr. 2b
Kassel 3500 Schenkendorferstr. 18
Kiel 2300 Kiel-Gaarden, Johannes-
str. 1
Köln 5000 Köln Konrad Adenauer
Ufer/Elsa Brandstömstr.
Konstanz 775 Konstanz/Bodensee,
P. Allmannsdorf Allmannshöhe 18
München 8000 München, Wendl-
Dietrich-Str. 20
Nürnberg 8500 Nürnberg/Mfr.,
Kaiserstallung, Burg 2
Saarbrücken 6600 Kohlweg 2,
Saarbrücken
Stuttgart 7000 Stuttgart, Hauss-
mannstr. 27
Tausnitz 8471 Tausnitz, Kr.
Nahburg/Opf., in der Burg.
Travenmünde 2407 Travenmün-
de bei Lüneburg, auf dem Priwall
Waldhäuser 8351 Waldhäuser,
Kr. Grafsau/Bayer. Wald
Warstein 4788 Warstein/Westf.,
Hirschberger Str. 54
Würzburg 8700 Würzburg, Bur-
karderstr. 44

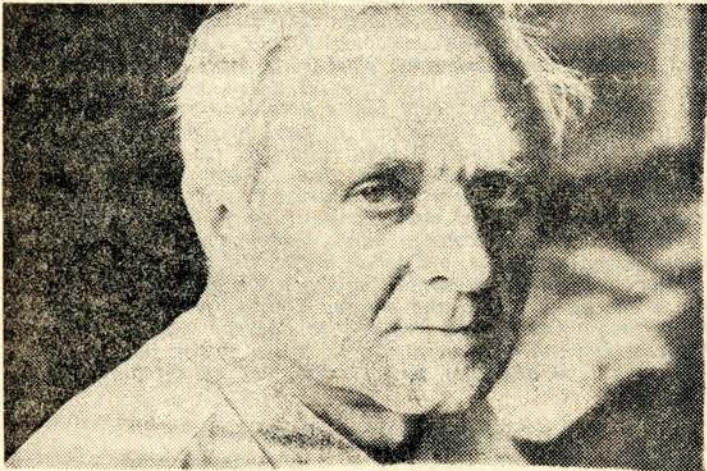
student 5

STEPHEN SPENDER

Přišel pan Spender. Měl jsem návštěvu, nechal jsem ho čekat, Spender, kdopak je ten Spender, že by Stephen Spender, hned jsem tu myšlenku zapudil, to by taky mohl přijít André Malraux nebo Ernest Hemingway, směšná představa, ale kdopak je vlastně tenhle Spender? Končil jsem rozhovor, doprovodil návštěvu ke dveřím, za dveřmi seděl starý muž a upřel na mě své oči, pak vstal, narovnal se a byl to on. Stephen Spender, ten který bojoval ve Španělsku, patřil k předválečné anglické levici, přítel velkých umělců Moora a Bacona, ten který po válce přednášel v Praze stejně jako tu přednášel Paul Eluard, ten velký, snad největší žijící básník Anglie, byl zde, sedl si na židli, zapálil playersku a vytáhl notýsek, aby mě začal zpovídat, bylo to legrační jako v nějakém snu, ale hrál jsem to statečně s ním.

Ptal se a psal si, co soudím o Sorbonně, o Dutschkovi, o studentské revoltě; a protože byl zvědav, co o těchto věcech soudí čeští studenti, přivedl jsem si příští den na pomoc Petra Rybáře, předsedu Svazu vysokoškolského studentstva. Byla to dlouhá debata, napřed se vyptával Spender, který píše knížku o současných studentských hnutích v Evropě pro anglické penguiny, a pak jsme to obrátili a ptali se jeho. A zde je něco z jeho myšlenek:

Od konce války zažili lidé na Západě i na Východě určité formy podvodu. Společnost tam i zde pocítovali mladí lidé jako uzavřenou, determinovanou skutečnost. To co je ve Francii protestem proti hrubému materialismu, proti spotřební společnosti, to je zde protestem proti všem formám konformismu. Jsem velice příjemně překvapen českými studenty, kteří si jsou velmi dobře

vědomí nebezpečí diktátorství. Jsou si vědomi, že určité formy, kterých by mohli použít, by vedly k vytvoření nové byrokracie. V tom je jejich pohled velmi realistický. Ve Francii je možné, že studenti dosáhnou pravého opaku, než jaký chtěli.

Je tu nebezpečí vědomého outsiderství, a z toho se ve spotřební společnosti stává rychle móda — jako třeba z Beatles.

Mladí Francouzi měli zdánlivě menší důvod k revoltě než mladí lidé zde, kde se útočí proti něčemu snáze definovatelnému. Ve Francii, zemi, kterou dnes tak málo známe, souvisí revolta s deziluzí. Každý mladý Francouz, který přijde z provincie, je idealista. V Paříži je zklamán a stane se brzy cynikem. Ale čas od času se mladí pokouší změnit strukturu společnosti. Tohle všechno už ostatně vypsal Balzac a Stendhal. Dnešní revolta je puritánská, mladí lidé chtějí žít co nejjednodušeji. Chtějí návrat k přímé demokracii, nechťejí vůdce — byrokraty, ale vůdce, kteří by žili obyčejný život. Dělejí velké chyby, ale to souvisí s tím, že narážejí na bariéry. Když nemají mladí lidé přirozené ventily, soustředí se jen na to být mladými. Vy jste dal — ne že byste byli více inteligentní, ale proto, že jste více v situaci.

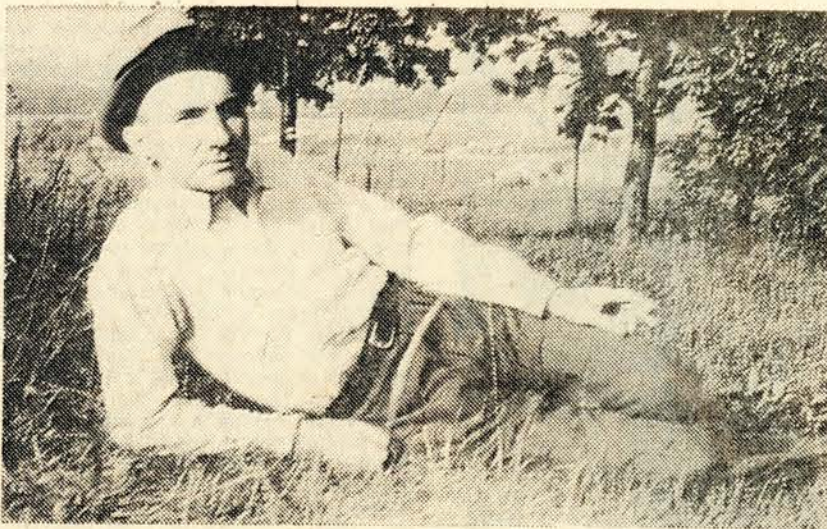
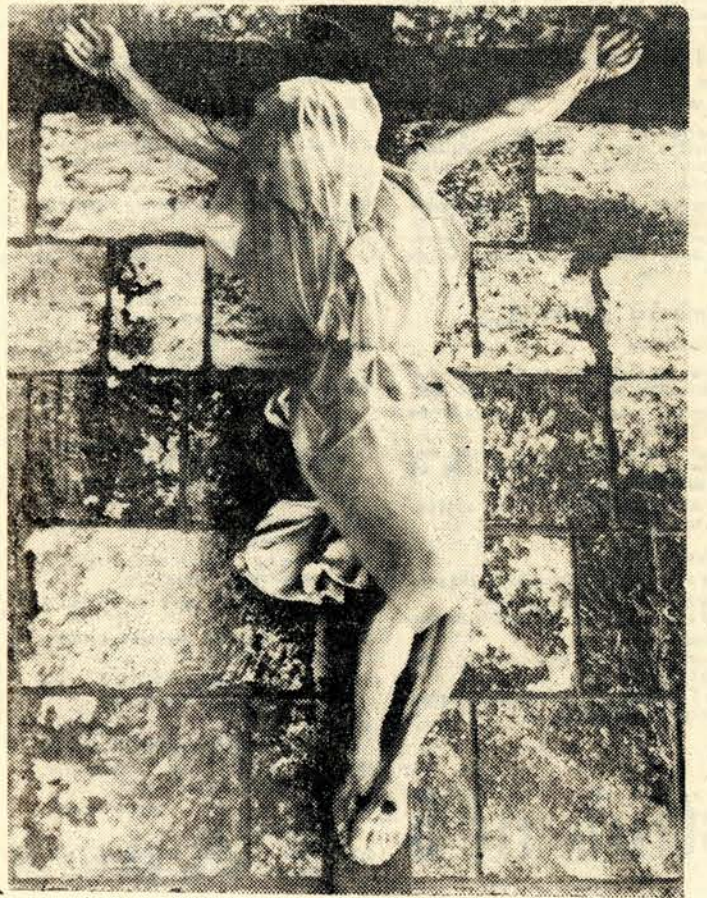
Maoinismus je pro mladé Francouze především ornament Rudých gard. Povrch. Heslo. Vědí o něm velice málo. Castro je pro ně vůdce, který umí mluvit s lidmi. Clovek, který dokáže vést neustálý dialog s masami. Guevara — to je romantická revoluce.

Studentští vůdci v západním Německu jsou strašně vážní. A dogmatičtí. Cohn-Bendit se umí smát — je to přece jen jiný svět.

Na závěr našeho rozhovoru jsme se Spenderem hovořili o projektu, který se teprve rodí: schůzka studentských vůdců z celého světa na podzim v Praze. Byl okamžitě pro, jenom nás varoval před velkou publicitou, která dělá z takových schůzek divadlo. A z účastníků herce. Mladí se musí poznat, aby si porozuměli, musí být sami se sebou — nevyhnout se chybám, ale staří by se jim do toho neměli míchat.

S touto větou jsme se se Spenderem rozloučili, odjel po třídenním pobytu do západního Berlína a slíbil, že nám pošle to, co o studentech napíše. A tak se těšíme z této neočekávané návštěvy i na neobvyklý pohled anglického básníka na studentské rebelie.

Alexej Kusák

Jan Čep:

poutník na zemi

„post hoc exsiliium“

SKUTEČNÝ DIALOG JE MOŽNÝ MEZI DVĚMA lidmi, mezi kterými je už něco společného. Nemusí to být vždycky, aspoň ne hned od začátku, společenství idejí a názorů; něco jiného, co předchází, a co je těžko definovat: řekněme jistý společný postup tváří v tvář světu, lidem a věcem, jistá schopnost vnímat otázky, které nám kladou svým bytím, a potřeba odpovídat na ně.

Jak odpovídáme na otázky, které nám kladou věci svým bytím, to je už druhé. V prvním stadiu — které není třeba nikdy přecházet — odpovídáme na otázky druhého zase jenom otázkami, anebo jistým druhem mlčení, nebo pohledem.

Mám-li odpověď na otázky svoje, neodhodlávám se ji hned vždycky formulovat před druhým, až už z pocitu jakéhosi studu — někdy falešného — nebo spíše proto, že cítím, že ještě nepřišel čas; že bych druhého spíše znál, že bych si ho odcítil, že by se přede mnou třeba uzavřel.

Trvá někdy dlouho, než se dva lidé, kteří se už třeba stali přáteli, odhodlají mluvit přímo o svých idejích a názorech, a ještě déle — dojde-li k tomu vůbec kdy — než se odhodlají přesvědčovat navzájem rozumnými nebo rozumovými důvody. To neznamená, že o nich navzájem nevědí, že podceňují účinek rozumových důvodů — zejména pokud jde například o náboženství. Ale rozumové důvody přijdou v svůj čas a na svém místě. Buď jak buď, mohou situaci přizpůsobit, nebo ji v rozhodném okamžiku nachytit.

Zatím nechávám druhého žít, cítit a trpět — nikoli jako pasivní a hostejný divák, nýbrž se vši svou hlubokou a štedrou účastí. Podílím se o jeho nejistoty a úzkosti — a otvírám mu pohled do úzkosti a nadějí vlastních.

Nemohu a nesmím ovšem mlčet vždycky, nebo až do konce — mám-li sám zůstat tím, kým jsem; nemohu a nesmím zejména mlčet, když učím, že se jeho vnitřní situace nachýlila — že je ke mně celý obrácen jako otevřená otázka.

Některé lidi mají takřka vaše předsvědčovací, ba polemické. Nedovedou se setkat s nikým, promluvit s nikým několik vět, aniž se ho ihned pokoušejí předvádět na svou stranu; snaží se vždycky — vhod i nevhod — přesvědčovat druhého o věcech, o kterých se domnívají, že jsou sami přesvědčeni, ale o kterých mají často ve skutečnosti představy velmi zjednodušené, ba povrchní.

Jediné kázání apoštolské, nesené duchem sebeobětování a horoucí láskou k Bohu a k bližnímu, je ospravedlněno takovým „vhod i nevhod“. Ten, kdo takto káže, však musí být zavolan; buď jak buď, jedná jako člověk svobodný vůči lidem svobodným; nemá za sebou státní moc, má ji spíše proti sobě; a jde mu o věci nesrovnatelně čistší a vyšší nežli o tak zvané ideje a názory ve službách státní moci.

Je ostatně zajímavé sledovat, jak si počínali v naší době jistí věřící lidé ve styku s nevěřícími; lidé, kteří se sami neskrývali se svou vírou — naopak; jejich poslání a nadání bylo jiného druhu nežli obecně apoštolské. Narážíme konkrétně na případ francouzského básníka Paula Claudela.

Jak je známo, obrátil se Claudel v mládí způsobem náhlým a zcela výjimečným — ale trvalo ještě několik let, než proniklo toto náhlé osvícení celou jeho bytostí, že se vtělilo do jeho básnické obraznosti. A možná říci, že se do ní vtělilo dokonale, že se zmocnilo všech jeho přirozených darů. Nikdo, kdo četl nebo viděl jeho Zvěstování nebo Atlasový střevíc, toto nádherné básnické vtělení křesťanského vesmíru, nemohl být na pochybách o tom, kdo je to Claudel.

Ve styku s lidmi, a to i s přáteli, zachovával Claudel jisté odstíny — ačkoli sám byl člověk „z jednoho kusu“, jak se říká — a mohl se často jevit jako typ horlitele. — Odpovídal druhým a „přesvědčoval“ je, když se na něho sami obrátili, jako například mladý Jacques Rivière, na jehož úmysl napsal jakýsi celý katechismus.

Anebo když cítil, že jsou v nebezpečí, že je jejich vnitřní situace uvede do tragického rozkolu; že je pro ně samy, svrchované důležité, aby zasáhl — až s výsledkem jakýmkoliv. To se stalo například v případě André Suaraze, Charles Louis Philippa a hlavně André Gida, který se nakonec uhnul a dal se unášet proudem.

Jinak měl Claudel přátele, jako například Paula Valéryho nebo Philippa Berthelota, s kterými se byl ochoten stýkat v jisté rovině, a to velmi upřímně a bez přetvářky, ale které se nepokoušel přesvědčovat a obracet, aspoň ne přímo. Domníval se patrně, že jejich konečné obrácení je tajemstvím mezi nimi a Bohem.

Jak jsme tu daleko od hrubého „přesvědčování“ a jednostranné propagandy totalitních režimů! Troufají si svými omezenými argumenty na všechno — především na oblast náboženské víry — a zatím jim chybí základní předpoklad každého přesvědčování, i ve věcech zcela přirozených: chybí jim schopnost postavit se na místo druhého, uznat vnitřní autonomii jeho osoby. Ba chybí jim i skutečná znalost idejí, které propagují. Nebyli nikdy sami schopni, promyslet je do důsledků, prožít zevnitř svět, který ukládají druhým jako strašlivý mechanismus. Jsou uvnitř studeni a prázdní, nemají zkušenost života prožitého do hloubky, ať v tom nebo onom znamení; života otevřeného ke všem obzorům, přístupného všem lidským otázkám, úzkostem a nadějím.

MEZI LIDMI, S KTERÝMI SE SETKÁVÁME od rána do večera, s kterými jsme se setkali od kolébky do hrobu, nenajdeme ani dva, kteří by si byli zcela podobní. Zdálo by se, že množství fyzických vlastností, z kterých je utvořen zevnější lidský zjev, není neohraničené a že tedy počet jejich možných variací musí mít také jakési meze; žádný člověk nemůže mít víc než jednu hlavu, dvě ruce a dvě nohy, vlasy a oči několika málo barev, byt s nejrůznějšími odstíny, tvář kulatou nebo podlouhlou, postavu vysokou, prostřední, malou. A přece...

A přece, byť se nám někdy stalo, že nám něčí tělesná podoba natolik připomene podobu někoho jiného, že bychom si je na první pohled málem zaměnili, objevíme vzápětí, že jsou to lidé dva: stačí, aby ten člověk promluvil, podíval se, udělal posunek hlavou, rukou, a vidíme rázem, že jsme se zmýlili. A i kdyžby nás jeho tělesná podobnost ponechala nějakou dobu v klamu, vyvede nás z něho po krátkém nebo delším čase jeho vnitřní gesto, způsobem, jak se chová v jistých situacích, jak věci přijímá nebo odmítá, jaký jim dává tvar svým vnitřním postojem.

Tato rozmanitost, takřka nekonečná v podobě a v gestu vnějším i vnitřním, se nedá uvěznit nebo omezit ani zákony dědičnosti, ani metodami nějaké zevšeobecně vědecké výchovy. I když můžeme často říci o někom: celý dědeček, celá matka: i když je tato podobnost opravdu nápadná, do očí bijící, přece se sotva kdy stane, aby se tělesné vlastnosti předkovy vynořily po druhé u potomka v téže množství, v téže intenzitě, v téže vzájemném vztahu. Vyskytne se vždycky nějaký odstín, nějaký nový prvek, který zruší starou rovnováhu a zavede druhou.

Ale i kdyby se opravdu stalo — a kdyžby se to dalo nějakým způsobem zjistiť, a ověřit — že by se táž fyzická podoba vyskytla po druhé do nejmenší podrobnosti, do nejzachytitelnějšího odtínu, je tu vždycky něco, co dává mluvit této zdánlivě vnější stejnosti řeč novou a dosud neslychanou: duše, která dává tomuto tělu život, a která byla stvořena znovu a schválně s tímto člověkem a pro něho; nová duše, která působí, že tento tělesný peníz, skládající se z těchž fyzických a chemických součástek jako jeho bližнец a označený rázem téže zevnější podoby, vydává přece při úderu jiný zvuk; že tento strom, v jehož cévách kolují stejné šťávy jako u jeho přírodních druhů, šumí ve větru

ponechd jinak a snoubí se se slunečným paprskem v záři jiného odstínu.

V každém těle bydlí nová duše, která mu nejenom vtiskuje nový osobitý výraz, nýbrž mu určuje — aspoň ideálně, co do možnosti — zcela nový a osobitý osud, novou vnitřní dráhu, dosud nikým neprošlápanou: jeho vlastní cestu k cíli, kterou dosud ještě nikdo nešel, a kterou nemůže jít nikdo místo něho.

Je ovšem pravda, že duše je tak spjata a zasnoubena s tělem a s jeho dědičností, že je tím její svobodný úděl značně zatížen. Existuje ostatně mimoto i dědičnost duchovní, pramenící ve společném prapůvodu lidského rodu a jeho společném údělu, poznamenaném svobodným hnutím prvotní zpronevěry. Existuje tajemná spleť vztahů a korespondencí mezi dušemi, mezi živými a mrtvými, ona záhadná přitažlivost viny a lásky... Tady je někde ono tajemné místo, z kterého krystalizují lidské tragédie, bolestné konflikty lidské vůle a lidského poznání s omamnými silami vášni, s tíhou zvyku, s celým dědičným krve a hmoty. A ostatně i lidská vůle a lidské poznání, jsou-li ponechány samy sobě, odkázány samy na sebe, mohou jít vstříc vlastní zkáze, způsobem uvědoměným třeba jenom zčásti. Pohybuje-li se tolik lidských osudů po dráhách už tisíckrát vychozených, je to tím, že se jejich nositelé dali stáhnout tíhou starého člověka, která se věsí na každého z nás; která nás často ohrožuje tím neobyčejným, čím víc se vzdalujeme v čase od oné jítřní chvíle, kdy naše duše rozpráhlá poprvé křídla a zakusila v okamžiku závrtné volnosti, že není hranic jejímu letu, že celý svět je její.

Kolikrát jsme od té doby narazili na zed své vlastní omezenosti, na zed vězení, které jsme okolo sebe vyhloubili z úmyslu a činů své svobody špatně pochopené, z úmyslu a činů svých každodenních zpronevěr. A přece nesmíme zapomínat ani v okamžicích nejtemnější malomyslnosti, že nás na konci čeká, že je nám nakonec všem slíbena nová svoboda a mladost; mladost a svoboda, jejichž dárce je Ten, *qui laetitiae iuventutem meam*, jak recituje v žalmu stupňové mešní modlitby; že naše časná pouť má opět vyústit do onoho rosného rána, s kterým se zrodila naše první naděje; naděje, která zůstává přese všechno stálým žilvem našich duší nejtrpčích a nejtemnějších.

A teď bychom se mohli vrátit z druhé strany tam, odkud jsme vyšli; mohli bychom začít zpytovat tváře a podoby, které denně potkáváme, ty nekonečně rozmanité tváře, mezi kterými nejsou ani dvě docela stejné — a možná, že se s námi bude najednou dít něco zvláštního. Mnohá z nich nám připomene tvář už dříve zahlédnutou, zdaleka nebo zblízka; nějaký hlas, něčí gesto nám najednou vybaví člověka toho a toho, často z opačného konce světa, ze společenského nebo národního prostředí naprosto odlišného. Při prvním setkání s takovým člověkem je vzbuzena naše zvědavost; jsme na číhané, zachová-li se v určitých situacích tak, jak se zdá předpovídat jeho povahový klíč, anebo jenom naše ošidná vzpomínka; vzpomínka často tím naléhavější a znepokojivější, čím je ošidnější; vzpomínka, která jako by ostatně nebyla ani vzpomínkou, nýbrž dojmem, obrazem, který ztroskotat a uvázat v naší paměti bůhví z jakého setkání tajemného, snového, jako by z nějaké naší druhé existence, mezi jejímiž zříceninami tady tápeme jako slepí, vzpomínající si na světlo, které jsme viděli před narozením.

Kolik lidí, tolik duší, tolik zvláštních osudů a cest. Každý v sobě nosí svůj osobní svět, z kterého možná pronikne navenek — aspoň u tolika lidí — jenom máloco; buďže to člověk zakrývá úmyslně, buďže se v sobě sám nevyzná. Kolikrát se ostatně stává i lidem schopným pozorovat druhé i sebe, že jejich vnitřní zkušenost nabývá jiné podoby během vyprávění, kterým ji chtěl vyjádřit co možná nejprěsněji.

Řekli jsme, že zkušenost každého z nás je jedinečná a neopakovatelná; že má své zvláštní zabarvení, tak jako paprsek světla, pronikající různým prostředím. Ale jindy zase býváme překvapeni, ba přímo ohromeni, setkávající se s věcmi, které jsme pokládali za něco zcela svého a tajného, a které jsme ukryvali na nehlubším dně svého srdce, ať už pro jejich čistotu nebo pro jejich hanbu — setkávající se s nimi u lidí, u kterých bychom se toho byli nadáli nejméně; a když třeba zjistíme, že jsou to věci velmi časté, ba obyčejné.

Tajemství mnohosti a jednoty — toť dva póly, mezi kterými probíhá cesta stvoření. Víc je tušíme, než známe. Shledáváme se s ním v přírodě i v sobě samých a víme, že jeho úběžníky dosahují až k věčnosti, až k Bohu. Je mezi jednotou a mnohostí napětí, které se v našem pozemském labyrintu vybíjí často bouří, skrze katarské utrpení a smrt. Toužíme po jednotě — a mnohost nás láká; mnohost nás odstraňuje a dásí, jednota na nás dýše chladem. Prožíváme svou jednotu v čase jenom v předtuše a v podobnostech. Víme však, že ona je tajemným způsobem na konci všeho, že bude vyvrcholením, v kterém bude obsaženo všechno bohatství, svoboda i láska, napětí i klid. Prožíváme ji už v tomto čase, byť jenom krátce, jako slib a závdavek; jako naději života věčného.

Poutník na zemi, Řím 1965, úryvky

DVOJÍ PRAMEN ZÁNIKU MRAVNOSTI

Jak je to u nás s mravností? Vzdělání? Asi sotva. Upadá? Po-
kud ano, tedy s jistotou navíc: místo mariovaných lemmetrazin, místo registrovaných prostitutek tu-
zoxovi zajišťují, místo pouličních bitek velkých gangů noční přepady penzistů pro padesátkorunu: prostě eastsidestory.

Starší lidé často říkají, že dříve to bylo lepší: lidé spolu víc drželi, nebyli na sebe jako psi, kradením se zabývali jen zloději a strážníci nechodili ve dvou. Někdy bychom my mladí rádi věřili, že tomu bylo skutečně tak, ale marná věc: náš Rhodus je před námi, pokud v něm už (po proudu? proti proudu?) neplavem. A tak když se někdy zastavíme v bžhu, spíš že jsme museli nebo náhodou, neklademe si otázku, jak je to u nás s mravností, jen proto, že bychom především srovnávali. Ostatně k poznání, co je mravné a co nemravné, srovnání nikdy nestačí; kritérium mravnosti v sobě nacházíme právě v takových chvílích zastavení a ztišení: vystoupí před nás náhle ve své neodvolatelnosti a ptá se: proč jsi nebyl věrný?

Poznání, že takhle nelze žít, může přijít, a nemusí. Ryby v řekách, do kterých se láta vypouštějí chemické splašky se postupně adaptují: až tak, že se jejich maso stane jedovaté. Člověk také plave v přiotráveném proudu života, ale je-li ryba, je létající ryba. A právě těch několik okamžiků nad hladinou mu znovu dává poznání, že jed je jed. Avšak člověk není ryba, ani létající. Proud života je především proud jedinečných lidských životů a jedovaté zplodiny jsou zplodiny člověka samého. Lidské vědomí neznamená jen relativně nejdokonalější registraci světa a sebe, ale především nástroj přetvářející schopnost adaptace ve schopnost působení. Vědomím počíná svohoda — a také pokušení a podlehnutí. Nebýt vědomí, není ani zla ani dobra.

Z přirovnání však zůstává jedno: je nezbytné rozeznat jed jako jed, je nezbytné odhalit zadržovanou normalnost — podlidskou normalnost absolutního diktátu vnějších podmínek a pudu přežití — jako silnou pasivní toxikománii. Člověk skutečně není ryba — či aspoň nesmí zůstat rybou, polykající vše, co mu vědka do huby, chce-li se ještě považovat za něco víc — a nepřijmout přitom sebeklam za východisko svého poznání.

Pokusím se nyní popsat, jak se mi jeví naše voda z těsné blízkosti nad hladinou.

Nejprve co se u nás považuje za nemravné. Kdyby si nějaký všudypřítomný duch dal práci a spočítal frekvenci témat, jež u nás vzbudila za poslední řekněme tři léta největší mravní rozhořčení, zjistil by možná toto pořadí: 1. sexuální vraždy, 2. vlastenci a chuligáni, 3. abstraktní umění, 4. silně opožděné reportáže o „deformacích“, 5. minisků, 6. historky ze života umělců a platy těch, 7. pražské „metro“, (na Slovensku Alweg)... Řeknu hned, že už z té malé a chvílkové výše nad hladinou vidím zcela jiné pořadí, ale o tom později.

A nyní co se u nás považuje za mravné. Ad 1. sexuální vrahy vrahy popravít, ze sexuální vraždy podezřelé preventivně vykastrovat. Ad 2. vlastence ostráhat nebo přinejmenším odevšad, kde se pohybují si tušit lidé vykázat, chuligány pak v nedospělosti víc řezat, od stanoveného věku pozavírat.

Ad 3. abstraktní umění zakázat. Ad 4. ti namočení žádají zakázat, málo namočení a nenamocení žádají: jen bouřt a barvitě. Ad 5. ono je to vlastně docela hezké, ale když je v tramvaji těm holíkům vidět až bříškům... Ad 6. umělci zpívat, ale žádné teplošit platit nebudem! Ad 7. okamžitě chceme metro (na Slovensku Alweg)...

Vidím ovšem, že onen všudypřítomný duch zřejmě z vrozené averze zapomněl na morální rozhořčení snad nejvypjatější, zmítající zadními stránkami deníků: na vášně fotbalové, hokejové, krasobruslařské... Tedy, ad aula...

Voda v řekách není k pití, vzduch v městech není k dýchání, život však, život jde dál. Ale — za jakou cenu?

Zastáváme v mravnosti (a nemravnosti). Obecná pohotovost k mravnímu rozhodnutí u nás skutečně nespí. Nudistickým pláží se u nás nedáří, nejméně přece tak nestydět jako Němci. Zato jsem už četl v našich novinách inzerát citovaný ještě před nedávnem jako odstrašující příklad z Ameriky (země to dáblov): jedna dvojice hledá jinou dvojici bez předpokladů. Není snad ani třeba dalších příkladů, každý

KRESBA V. ZÁBANSKÉHO

si je dodá sám. Vidím tu prostě obudný rozpor: puritánství, pruderie, nevráznost k čemukoli jinému, nesnášlivost k čemukoli nesrozumitelnému... Nebo až příliš srozumitelnému, ale obtížnému, obtěžujícímu svědomí, ruscím klid vlastní mravní jistoty? A proti tomu všemu hrozivé společenské nevědomí, prorážející tu v afekttech (popravít, řezat, zakázat), tu v obecné neuróze (nacpaná tramvaj jako klec předrážděných šelem), někdy i v psychóze soudce Lynch jako zákonitě vyvrolení davového mravního rozhořčení)...

Potlačeními obsahy tohoto společenského nevědomí jsou pak všechny ty problémy, které je prý nutno řešit postupně: dezintegrace výchovného systému, „nápravného“ systému, dopravy, bydlení, životní kultury, informačních systémů... A rovněž tak bludná centralistická superintegrace: socialistické superřízení, socialistické monopoly, socialistické velefiziklary...

V tomto okamžiku je však — vůbec ne jako alibi — nezbytné třeba říci, že skutečně naše domácí zločinění je stále ještě ve světovém měřítku naivní, ani mrtvých na silnicích není u nás tolik, i když jich přibývá: prostě máme toho v lecčems silněm ještě mnoho co dohánět. Ale ne předhánět! Když už se naše republika jmenuje socialistická a když už o socialismu jeho ideologové prohlašují, že je nejhumnějším zřízení, a hlavně — pokud má idea socialismu oslavit, zasáhl, pokud jsme byt jen pocítili její závažnost: nemůžeme teď najednou ve jménu vyřešení socialismu, ve jménu naší „specifické cesty“ s klidem sledovat, jak spolu se skladkami sla-

ry (vidiny) konjunktury zcela „zákonitě“ přibývá ted už ne čoudu, ale smogu. Žit uprostřed eastsidestory nebyl zrovna med: ale westsidestory mě láká jenom na plátně.

Myslím, že v těchto okamžicích naší nejen soukromé, ale snad i národní existence si musíme naprosto jasně a s vypětím všech zbytků mravních sil uvědomit, co všechno bylo špatné na dosavadní minulosti — přítomnosti — a co všechno nesmíme převzít z přítomnosti — budoucnosti na Západ od nás.

Česká otázka se často řešila tak, že Čechy jsou mostem mezi Východem a Západem, nebo také tak, že jsou zemí syntézy. Je třeba veřejně si přiznat, že dosa-
vadní syntéza českého lezení nekam s carsko-stalinským byzantismem byla spíše násilným, k vyhybnutí určeným křížencem. Přelít to ruský byzantismus a dokonce se za ta léta v mnohém zhuma-

nizoval. Přelít jsme to kupodivu i my. Nejsem si však jist, že bychom přelít ještě jedno křížení, křížení s welfare society. Nic proti welfare, tím méně proti society. Ale takhle dohromady to zní odporně.

Asi nejhorší křížení však, a to se zdá být čas tak jednou z alternativ s vysokým stupněm pravděpodobnosti by bylo: ponechat si ty horší rysy — tak zvaného socialismu a získat ty horší z kapitalismu.

Jedním ze dvou hlavních pramenů zániku mravnosti u nás je tedy falešný mravní rozhořčení, odvádějící pozornost od skutečných nemravností k těm, na něž si troufá a jež častěji než nemravnostmi jsou provokace-mi ohrožujícími tento neurotický obranný mechanismus hysterické pruderie. Druhým pramenem zániku mravnosti — pocházejícím ze stejného zdroje, z obecné anxiozity — je potlačování všech skutečných sociálních a tedy i mravních problémů do společenského nevědomí tím, že se tyto problémy přejmenují, odstraní ze společenského nevědomí, tím, že se „řeší“ údajně nápravnými, terapeutickými, ve skutečnosti však primárně represivními institucemi, na něž společnost „velkoryse“ obětuje jisté částky. Na věci nic nemění, že tato almužna může být i velice vysoká a že stále stoupá: souběžný růst podstatných sociálních a mravních problémů svědčí o tom, že byly tyto výlohy investovány nesprávně, že byly investovány na represe, jež nutně plodí protitlak, jaký žádná represe nikdy nemůže trvale udržet v mezích.

Bohuslav Blažek

ASPOŇ NA ROK DO CIZINY

Vysílat studenty-vysokoškolyáky do zahraničí není již zdaleka monopolem jedné organizace nebo ministerstva, jako ještě nedávno. Nejsou již vysílání, ale vyjíždění si na prázdniny, využívající určitého výběru možností, které odpovídají jejich schopnostem naučit se jazyk a připravit si takovýto pobyt. Na obtíž dalšímu rozšiřování se staví nerovnoprávné postavení našich studentů v zahraničí, vyplývající ze slabosti naší měny v porovnání s dolarem. I to se dá však obejít a pokud je student studentem, lehce přenést (s troškou dávky podnikavosti) přes srdece.

Zájem i počet vyjíždějících se zvyšují. Zahraniční prázdninové pobyty by se tedy daly označit za určitý úspěch, kdyby se ovšem nemusel posuzovat efekt takto strávených prázdnin. A ten, i když není mnohdy z finančního hlediska, přepočteno na tuzexové koruny zanedbatelný, je, pokud jde o poznávání a studijní stránku vskutku malý.

Dcery jinak dobře situovaných rodičů mají poprvé v Anglii možnost nabýt virtuózní kvalifikace ve vedení domácnosti, uklízení, přebalování dětí, opatrování domácích zvířat atd. Hoši uklízejí, dělají čišníky, myjí auta a rozšiřují svůj slovník v příslušném jazyce i oboru tak, že by jim starší kolegové mohli skutečně závidět. To vše má svoje kouzlo i svůj půvab, v cizině však často rychle pomijívá a vedoucí k mnohým rozčarováním. I takováto zkušenost má svou velkou cenu, nelze ji však perspektivně považovat za zdroj poznání, rozšiřující obzor vědění studentů vysokých škol.

Nejlépe by bylo, kdyby kdokoliv, a to nejen studenti, měl kdykoliv možnost ve svém volnu strávit co nejlépe svůj čas v cizině. U mladých lidí je pak nutno nejen úplně odstranit formální překážky, ale naopak přímo vytvářet podmínky pro zvyšování poznávacích účinků takového cestování. Za prostředky k tomu považují: Především finanční dotace státu, podniků, škol a institucí majících vztah k mládeži. Situace by se také zlepšila rozšířením slev na cestování pro naše i zahraniční studenty, kteří přijíždějí k nám. Mnoho by pomohlo, kdyby instituce zabývající se studentskou výměnou pracovaly kvalifikovaněji a projevovaly větší iniciativu a odvahu — například při vstupu do mezinárodních organizací, v zakládání nových, v iniciativě na poli OSN, UNESCO, MSS atd. Nemálo by pomohla iniciativní vrcholných orgánů států, realizovaná v mezinárodních dohodách, podporujících studentskou výměnu.

Poněkud jinou záležitostí, zahalenou dodnes rouškou tajuplnosti, je vlastní studium v zahraničí. Získat stipendium v zahraničí je dodnes jen pouhým snem většiny studentů. Je to obvykle otázka nebyvalého štěstí, anebo tajemných konexí, které mají obrovskou cenu. O stipendiích, kterých je jako šafránu, se rozhoduje ještě pořád někde pro normální smrtelníky v nedostupných prostorách státních a stranických institucí.

Přes upřímné ujištění ministra školství prof. dr. Vl. Kadlece a tajemníka ÚV KSČ dr. Čestmíra Císaře o tom, že se styky studentů se zahraničím s jejich přispěním mají rozšířit, nelze prozatím předpokládat dvě velmi důležité věci, které je nutno uskutečnit, má-li se něco skutečně zlepšit:

1. Že se podivný způsob organizace studentských studijních pobytů změní sám od sebe.

2. Už vůbec nelze předpokládat, že se studijní pobyty bez promyšlené koncepce nějak podstatně rozšíří.

Ucelenou koncepci je prozatím velmi těžké vysypat z rukávu, ale přesto bych chtěl dát několik námětů, jejichž uskutečnění by mohlo vést k radikálnu-

obratu. V době, kdy dochází k posilování nacionalismu, by mohla internaciona-
lizace vysokého školství — mám na mysli především studentskou výměnu — mít paralyzující účinky a vést k prohlubování kontaktů mezi národy tam, kde jsou pro to největší možnosti v oblasti mladého intelektu, kultury, vědy, a to především na bázi vysokých škol.

Přirozené kořeny studentské vzájemnosti, vlastnosti mláde, naše bohatá kulturní a ve spojitosti se studentstvem, velmi progresivní tradice Československa, volá přímo k obžalobě těch, kteří ji nedávají doposud využít.

Mají-li studenti dostat široké možnosti ke studiu v zahraničí, musíme jim, buď pobyt v zahraničí zaplatit, nebo vyměnit příslušný počet stipendií se zahraničními vysokými školami. První možnost je v současné ekonomické situaci Československa téměř zcela vyloučena. Lze využít jen druhé cesty ke studiu na našich vyhledávaných vysokých školách. Kdyby se stal obsah této věty skutečností, otevřel by se tak možnost k značnému rozšíření studijních pobytů našich studentů v zahraničí.

Pobyt v zahraničí nelze nějak šablo-
novitě vymezovat. Myslím, si však, že průměrný dobrý student by měl na studiu v zahraničí strávit v průměru jeden rok, nebo zpočátku alespoň semestr.

Zdálo by se, že dosáhnouti takového cíle je jen vzdálenou vidinou. Nemuselo by tomu však být, pokud bude dostatek odvahy přikročit k radikálním změnám ve všech oblastech, které se studiem zahraničních studentů u nás a našich studentů v zahraničí nějak souvisejí. Půjde především o:

1. Zásadní revizi studia zahraničních studentů u nás, která by měla vyústit v podstatněm rozšíření možnosti studia pro zahraniční studenty v ČSSR. Šlo by svého druhu o rehabilitaci našeho vysokého školství v zahraničí.

2. S tím by souviselo urychlené zrušení University 17. listopadu, která nenalezla místo mezi našimi vysokými školami a je od svého vzniku více na překážku než ku prospěchu dalšího rozvoje studia zahraničních studentů u nás. Měly by se zrušit všechny obory studia a tlumočnická fakulta převést na jinou vysokou školu. Vytvořením institutu českého jazyka pro přípravu zahraničních studentů ke studiu na vysokých školách, v délce půl až jednoho roku, by se odstranilo suplování střední školy, kterou se dosavadní přípravné kursy vcelku bez velkých úspěchů pokoušejí nahrazovat.

3. Studium zahraničních studentů by se mělo soustředit na kvalitní univerzity a vysoké školy, které by pro to spolu s příslušnými státními institucemi měly vytvářet vhodné podmínky.

4. Kromě zahraničních studentů bychom měli zvát kvalitní přednášející a uskutečňovat část výuky v cizích jazycích.

5. Odstranit dosavadní byrokracii v mezinárodní výměně a vytvořit novou instituci, zabývající se mezinárodní akademickou výměnou — především studentů. Podílíky by byly vysoké školy, studentské organizace, ministerstva školství, ministerstvo zahraničních věcí případně další zájemci z řad průmyslových podniků, atd. Činnost instituce by byla financována především z prostředků záúčastněných stran a ze státních dotací.

To je jen několik námětů, které by podle mne měly přispět při řešení aktuálních potřeb rozvoje našeho vysokého školství. Domnívám se, že by bylo velkou chybou, kdybychom se v dnešní převratné době spokojili se zdánlivě příznivým vývojem mezinárodní studentské výměny.

Za dobrými úspěchy nesmíme nevidět: skutečný krizový stav a stagnaci. Velkorysost, kvalifikace a koncepčnost musejí nahradit dlouholetou nitím neodůvodněnou typicky českou malost, diletanství, tajnostkárství a strejčovství, které vládlo nad studentskou mezinárodní výměnou a omezovalo nebo téměř vylučovalo možnost studia našich studentů venku nebo zahraničních studentů u nás.

JOSEF ONDROUCH

Chystáme rozpad federace?

ALEXEJ PLUDEK

Federace je institucionální soužití dvou nebo více států, v našem případě národa českého v zemích koruny české a slovenského na Slovensku. Toto soužití má význam jenom tehdy, přináší-li oběma národním partnerům přibližně stejné výhody, o něž by osamostatněním v jednotlivé státy přišly.

Jaké výhody přináší soužití ve společném státě či federaci Čechům, a jaké Slovákům?

Slováci si na dosavadní soužití stěžují, že a) se plně nepodílejí svými zástupci ve státních orgánech, a že b) Slovensko ekonomicky zaostává za českými zeměmi. Češi si stěžují, že a) poprvé za tisíciletou státní historií nemají vůbec žádné národní orgány (celostátní nejsou české a nehájí české národní zájmy), a že b) převod ekonomických prostředků na Slovensko vedl kromě jiných faktorů v posledních dvaceti letech ke genocidě českého národa.

Slovenské argumenty o zastoupení ve státních orgánech narážejí na české straně na protilargumenty, že tyto orgány nebyly vybírány z národního hlediska, a že také národní hlediska nezastupovaly. Slovenské argumenty o ekonomické zaostalosti se mimo jiné opírají o statistická zjištění o příjmech na hlavu, o úsporách na hlavu a o procentu zaměstnaného obyvatelstva. České protilargumenty operují námitkami, že příjmy na hlavu v českých zemích jsou vyšší proto, že krizová společenská situace vedla k nízké porodnosti a statistika uvádí i hlavy nemluvňat, dále úspory na hlavu jsou vyšší proto, že stavební kapacity

v českých zemích jsou nezájemovány na bytové výstavbě, zatímco na Slovensku se staví skoro polovina všech rodinných domků v ČSSR, a že tedy slovenské úspory jsou takto účelně využívány, zatímco české být nemohou, a konečně zaměstnanost v českých zemích je závislá na zaměstnanosti žen, z nichž značné procento nemá nebo nemůže mít děti pro trvalou bytovou krizi.

Bylo by tedy logické poradit slovenským činitelům, aby způsobili snížení porodnosti, snížení výstavby rodinných domků, a tím nuceně zvýšili zaměstnanost žen, a tím zvýšili příjmy na hlavu i úspor. Kromě toho by bylo žádoucí dosáhnout intenzity a produktivity práce jako v českých zemích a ekonomického vyrovnání Slovenska bude dosaženo i bez převodu prostředků z českých zemí za cenu české genocidy a ekonomického úpadku.

Specifický problém cikánský vyjímám, protože to je především problém antikoncepce a upřesnění výchovného na děti, jež by mělo být progresivně vypláceno matkám, jež se věnují státem uznané pedagogické činnosti při výchově vlastních psychicky a fyzicky zdravých dětí, a nikoli ploditům geneticky méněcenného potomstva, kteří peníze propíjejí, aniž za ně poskytnou společností protihodnotu.

Řešení ekonomických problémů federace je ve sféře politické a mělo by být prováděno veřejně, nikoli pod pokličkou jako dosud. A ke všem návrhům na federaci, včetně ekonomických vztahů, by se měla vyjádřit co největší část obou našich národů.

Mělo by být znemožněno, aby jeden z obou států si za divizové rezervy druhého státu nakupoval stroje a zařízení v cizině. Investiční činnost na území druhého z obou států z prostředků prvního by měla být prováděna pouze se schválením národních orgánů prvního státu. Své zástupce ve federálních orgánech by měl platit stát, který je tam vysílá, stejně jako by se měl alikvotně podílet na finanční úhradě jejich účasti. To by mělo

platit i o prostředcích na obranu a na vydržování poměrného počtu vojáků v armádě. A tak dále.

Jsem totiž přesvědčen, že ve skutečnosti hluboce zaostávají české země. Podívejte se na pohraniční okresy, na krizovou bytovou situaci, na devastaci krajiny, na chátrání kulturních památek, na potratovost pro stísněné poměry bytové, ve školách a jeslích, na zastaralost výrobních kapacit, nedostatek služeb, a tak dále! Domnívám se, že všechna akumulace v českých zemích v příštích deseti patnácti letech bude sotva stačit na odstranění těchto negativních faktorů, a že převod ekonomických prostředků na Slovensko je činem prakticky protinárodním.

Jaké výhody naproti tomu vlastně přináší soužití se Slováky Čechům? Kromě proklamativní jednoty a dost pochybných výhod obrany státu myslím, že žádné. Má potom naše soužití vůbec smysl? Nebylo by lepší vytvořit dva státy zcela samostatné?

Vím, že je to otázka skoro hříšná, chodí se kolem ní po špičkách, ale nevím, proč by nemohla být vyslovena. Není proti duchu socialismu, je dokonce zakotvena v některých ústavách socialistických států, proč bychom neměli právě my, Češi a Slováci, poprvé v historii socialismu provést i tento experiment? Je pravděpodobné, že bychom po této zkušenosti, snad i krátké, znovu spojili své síly, daleko moudřejší zkušenostmi a daleko vzájemně ohleduplnější.

Navrhuji širokou veřejnou diskusi o zmíněných otázkách federalizace. Demokracie, kterou jsme nastoupili, tuto diskusi umožňuje. Podlehne-li totiž demagogickým požadavkům ekonomického vykořisťování jednoho národa národem druhým bez ohledu na katastrofální následky, jež z toho pro první národ plynou, dojde v nemnoha letech k takovému výbuchu nacionálních vášní, že se federace beznadějně rozpadne. A to za situace daleko horší, a na celá staletí.

Bohové žizní II

Bylo nevyhnutelné, že během orgií čistek se imaginární spiknutí, kterým se Stalin cítil pronásledován, stane spiknutím skutečným. Když se bludný kruh teroru rozšiřoval, cítilo se jen málo z významných mužů v bezpečí. Někteří byli vtaženi do akcí ve snaze zastavit ono úděsné perpetuum mobile. Takové akce nedělali bezmocní příslušníci opozice, ale lidé, kteří až doposud byli mimo podezření, jejichž duch nebyl zlomen nekonečným přiznáváním vin a v jejich rukou stále ještě byly některé mocenské páky. Ve Stalinově doprovodu začala reakce proti teroru brzo po procesech s Radkem, Pjatakovem a Sokolnikovem, počátkem roku 1937. Konflikt zřejmě vypukl mezi Stalinem a Ordžonikidzem, „starým bolševikem“, který byl kdysi po Stalinově boku ve věznici v Baku, který v roce 1912 dostal Stalina do ústředního výboru, který mu o deset let později pomohl pokřtít menševickou Gruzii a který s ním odhodlaně bojoval proti všem opozicím. Ordžonikidze nyní reagoval na obětování svého náměstka Pjatakova a mnohých dalších kapitánů průmyslu. Konflikt skončil Ordžonikidzeho náhlou smrtí, jejíž okolnosti zůstávají nevyšvětleny. Potom se proti Stalinovi obrátil Rudzutak, do té doby jeden z vůdců Stalinova křídla, náměstek předsedy vlády a šéf odborů.

Skutečné spiknutí údajně zahájili vojvodci, Tuchačevský a jeho soudruzi. Není jisté, zda se pololiberální civilní vůdce Rudzutak a Mežluch (druhý náměstek předsedy vlády a vůdce Stalinova křídla) s vojáky spojili. Přesné okolnosti Tuchačevského plánu a jeho zhroutení nejsou známy. Někteří vůbec popírají existenci takového plánu a tvrdí, že příslušné dokumenty vyrobila Hitlerova tajná služba a podvrhla je prezidentu Benešovi, který je předal Stalinovi. Naznačuje se také, že skutečným výrobcem falsifikátů bylo GPU v Moskvě a že iniciátor s celou nalíčenou konstrukcí počítal, možná se Stalinovým vědomím. Avšak poměrně dost nestalinových pramenů soudí, že generálové skutečně státní převrat připravovali, a že to dělali z vlastních motivů, z vlastní iniciativy a bez spojení se zahraniční mocností. Hlavní částí převratu měla být palácová revoluce v Kremli, vrcholící zavražděním Stalina. Bylo připraveno i přepadení GPU. Tuchačevský byl duchem celého spiknutí. Člověk vojenského génia, skutečný modernizátor Rudé armády, zahrnut slávou svých vítězství v občanské válce a miláček armády. Byl věru jedním ze všech vojenských i civilních vůdců své doby, který v mnoha směrech připomínal Bonaparta. Do spiknutí byl zapleten i Gamarnik, hlavní politický komisař armády, který později spáchal sebevraždu. Generál Jakir, velitel Leningradu, měl zajistit spolupráci svých jednotek. Generál Uborevič, velitel západního vojenského okruhu, Kork, velitel moskevské vojenské akademie, Primakov, náměstek Budonného, velící kavalerii, a několik dalších generálů bylo také angažováno. 1. máje 1937 stál Tuchačevský po Stalinově boku u Leninova mauzolea, přihlížející průvodu. O jedenáct dní později byl degradován. 12. června byla oznámena Tuchačevského poprava, jakož i poprava jeho přátel. Spiklenci neprojevili žádnou lítost a k ničemu se nepřiznali. Údajně bylo spiknutí odhaleno politickou policií. Tuchačevský byl při zatýkání zraněn a byl přinesen ke Stalinovi na nosítkách. Po dlouhé a ostré slovní potyčce byl maršál odnesen zpátky do vězení. Jeho rozsudek smrti podepsali — alespoň formálně — ostatní čtyři maršalové — Vorosilov, Budonnyj, Bljuchem a Jegorov — poslední dva měli zmizet krátce nato.

I nejdetálnější vyličení procesů by umožnilo jen nepřiměřenou představu o jejich následcích. Skutečně masové čistky se oběly bez hromů a blesků publicity, bez uvedení obětí a často vůbec bez jakéhokoli soudu. Trocký o podivných soudních stáních v Moskvě napsal: „Stalin je jako člověk, který chce ukojit žízeň slanou vodou.“ Tisíce lidí poslal na smrt a desítky a stovky tisíc do koncentračních táborů a věznic. Byl k tomu donucen samotným charakterem tohoto podniku. Začal s ničením lidí, schopných utvořit alternativní vládu. Každý z těchto lidí však prodělal léta služby, v průběhu kterých vychoval mnohé nástupce, mezi kterými měl mnoho přátel. Stalin si nemohl být jist, že z řad následovníků obětí nepovstanou jejich mstitelé. Když zničil první sled potencionálních vůdců alternativní vlády, nemohl ušetřit druhý, třetí, n-ty atd. Všichni straníci, které dostal nahoru Zinovjev, Kamenjev, Bucharin, Rykov; diplomaté, kteří za svou kariéru vdělili Rakovskému či Sokolnikovi; důstojníci, v jejichž materiálech se našlo příznivé hodnocení od Tuchačevského; vedoucí pracovníci obchodu, kteří pracovali s Pjatakovem — ti všichni byli nebezpeční, podezřelí a tedy byli zatraceni. Komunisté-emigranti z nacistického Německa, z Polska Pilsudského, z Maďarska Horthyho, kteří kdysi byli spojeni s tím či oním směrem bolševické strany, uvízlí automaticky v síti. Mezi nejznámější zahraniční komunisty, kteří tehdy zmizeli, patřil Béla Kún, vůdce ma-

ďarské revoluce roku 1919, Remmele a Neumann, před Hitlerem nejdůležitější komunističtí mluvčí v Reichstagu, téměř všichni členové ÚV Polské komunistické strany a mnozí další. Počet obětí snad nebude nikdy znám. Podle některých pramenů bylo pouze v armádě zatčeno na dvacet tisíc důstojníků, 25 procent celého důstojnického sboru, z nichž bylo několik tisíc zastřeleno.

Uprostřed tohoto zemětřesení, v listopadu 1936, vyhlásil Stalin v projevu na 8 sjezdu sovětu novou ústavu. Guillotinu v pozadí zastřel zástěrkou liberálních frází a slibů. Nová ústava měla nahradit Leninův volební systém (který otevřeně a bez předstírání nadřazoval dělníkům) a dal nové rovné volební právo všem třídám, včetně bývalé buržoazie, do té doby zbavené občanských práv. Nepřímé volby měly být nahrazeny přímými, veřejně hlasovanými tajnými. Stalin prohlásil, že takový pokrok byl umožněn změnou struktury společnosti: rolnictvo bylo integrováno do socialistické ekonomiky a nová inteligence měla své kořeny v dělnické třídě. Když oponoval jakémusi návrhu na úpravu připravované ústavy, prohlásil Stalin, že ústava musí republikám zajistit právo se od Sovětského svazu odtrhnout. Další návrh směřoval ke ztlesnění svrchovanosti v jediné osobě prezidenta republiky namísto mnohačetného prezidia Nejvyššího sovětu; Stalin varoval, že jediný prezident by se mohl stát diktátorem, a ústava takovou možnost neměla nechávat. Trval i na udělení občanských práv bělogvardějcům a mnichům. Opravdovým na těchto arabských nocích demokracie však byl ústavní zákaz jakéhokoli opozice. „Svoboda pro několik stran,“ pravil Stalin, „... může existovat jen ve společnosti s protikladnými třídami, jejichž zájmy jsou navzájem nepřátelské a neslučitelné... V SSSR je místo jen pro jedinou stranu.“ (Tento argument byl i ze Stalinova vlastního hlediska nesmyslný. Britské konzervativce a liberály či americké republikány a demokraty pokládá za strany kapitalistické, nereprezentující „navzájem nepřátelské a neslučitelné třídy“. Systém dvou stran tedy mohl být vytvořen i na základě zájmů jediné třídy.)

Další podnik, do kterého se Stalin nyní pustil, byl Stručné dějiny Komunistické strany Sovětského svazu, které se v tomto poli měly stát první skutečnou přesnou a z hlediska doktríny spolehlivou prací. Celá historie strany byla přepsána se zřetelem na procesy. Všechny předcházející učebnice, i ty, které sestavili Stalinovi nejbližší následovníci, jako Jaroslavský, byly prohlášeny za falešné a staženy z oběhu, neboť všechny podávaly dějiny strany způsobem, kterým nemohl ve světě posledních „odhalení“ obstát. Nová kniha, která byla okamžitě prohlášena za biblí strany, byla pod Stalinovým osobním vedením napsána jeho tajemníky. Pouze její filosofická část, hrubý výťah marxistické dialektiky, byla napsána Stalinem samým. Jako nápozděda při procesech zůstal veřejnosti utajen; objevil se před ní jako filosof, historik a tvůrce ústavy.

Když pracovala guillotina, zdálo se mnohým, že by se pod ní mohla dostat i Stalinova hlava. Nicméně starou gardu, ale sám k ní patřil. Na čí podporu se mohl spolehnout, zničil-li tuto oporu bolševického režimu? Stalin se blížil konce svého tragického poslání, psal Trocký v září 1937. „Čím více se mu zdá, že už nikoho nepotřebuje, tím bližší je hodina, kdy on sám nebude nikým potřebován. Uspěje-li byrokracie ve změně forem vlastnictví a vykrystalizuje-li z ní nová vládnoucí třída, najde si nové vůdce, bez revoluční minulosti a vzdělanější. Stalin se stěží dočká podezření za práci, kterou završil. Otevřená kontrarevoluce si s ním vyřídí účty, když jej napřed pravděpodobně nařkne z trockismu.“ O několik měsíců později byla Trockého předpověď odlišná: „Stalin si připravuje svou »korunovací« na troskách revoluce a na těchto revolucionářů. Jako Bonapart bude korunována politická mrtvola dělnického hnutí.“ Z těchto předpovědí se nesplnila žádná; a co se týče Stalinovy korunovace, ta se odehrála před procesy a nikoliv po nich. Skutečně překvapivým aspektem čistek je, jak málo změnila tvář sovětského Ruska, jak konečnou mělo zasáhla tato těžká sekera strukturu režimu. Po procesech jako před nimi byla ruská společnost slepě zaneprázdněna svým ekonomickým úsilím, zatímco umdělela v podmínkách ekonomické a morální ztrnulosti. Před procesy i po nich byl Stalin zván jako otec národů a jejich milovaný vůdce.

Když zničil Robespierre své protivníky, ocitl se jednoho dne v Konventu tvář v tvář rebelii thermidorců. Konvent byl stále ještě pln oné bouřlivé impulzivnosti, která poznamenala celou jeho existenci. Lidé, kterým vláda teroru vdechla ze zoufalství odvahu, mohli v takové instituci povstát, pohnat diktátora před soud a přivodit jeho pád. V průběhu dvou desetiletí, které uplynuly od roku 1917, však veškeré impulsy spontánnosti ze sovětských politických institucí vyprchaly. Nebyl to žádný diskutující Konvent, který vydával obžalovací spisy proti „nepřítelům lidu“. To Stalin sám tahal za provázky, které vedly od jeho úřadu

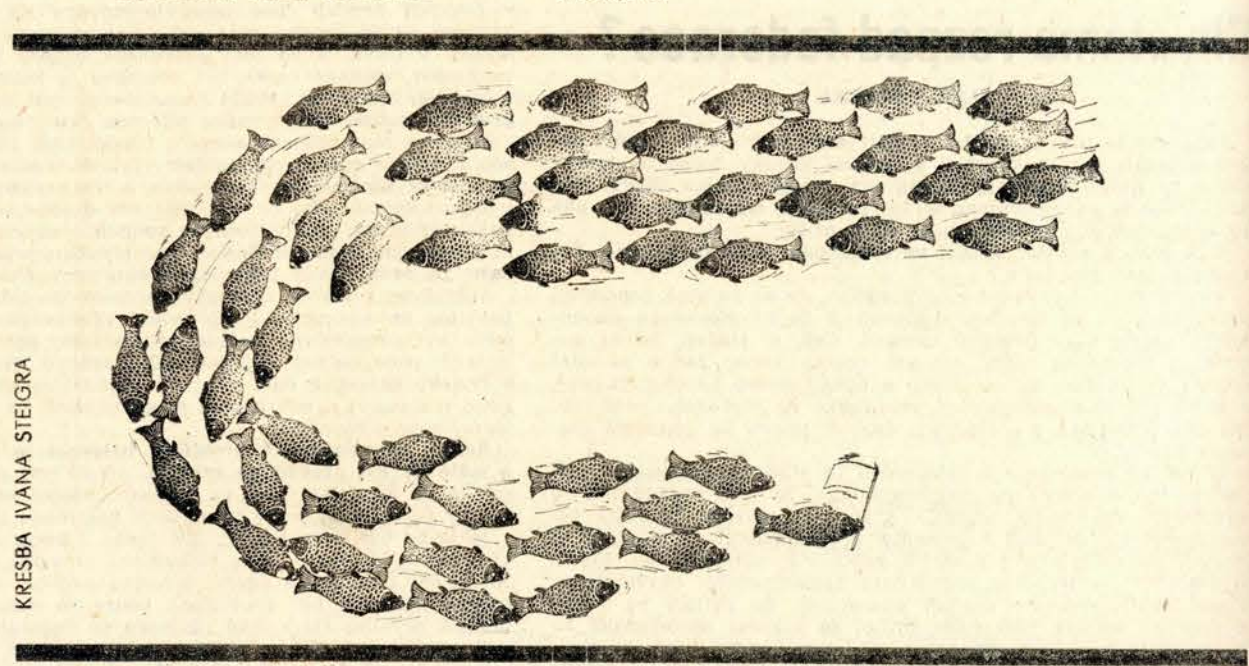
k velitelskému politické policie, do věznic a soudních síní, za provázky, které byly imunní vůči nepředvídaným zásahům. Nikdy nemusel ospravedlňovat své činy před žádným shromážděním, ze kterého by mohl vzejít výkřik protestu. Thermidorci se opírali o lid, který měl teroru po krk. Otevřeně se na tento lid obracel. Pakliže kdokoliv, jako Tuchačevský a jeho spolupracovníci, chtěli Stalinovu vládu přivést ke konci, jednali za zády lidu, jako malá, přísně konspirační skupinka spiklenců. V tom spočívala jejich osudová slabost.

Hlubší příčiny Stalinova triumfu leží, jak jsme řekli, v tom, že na rozdíl od Robespierre nabídl národu nový pozitivní program národní organizace, který přestože znamenal pro mnohé strádání a utrpení, znamenal zároveň pro mnohé jiné možnosti, o jakých se jim ani nesnilo. Ti pak byli zainteresováni na jeho vládě. To také konečnou vysvětluje, proč se Stalin po povraždění staré gardy neocitl ve vakuu. Téměř po tři léta smýšlel svým železným koštětem v každém stranickém a státním úřadě. V roce 1938 bylo možno nalézt v úřadech jen hrstku z té masy funkcionářů, kteří tam byli v roce 1936. Čistky uvolnily v každé sféře veřejného života spousty volných míst. V pěti letech, od roku 1933 do roku 1938, vyšlo z vysokých škol na půl milionu vedoucích, techniků, ekonomů a dalších, tedy číslo ohromné pro zemi, jejíž třída vzdělanců kdysi tvořila jen tenoučkou vrstvu obyvatel. Byla to nová inteligence, jejíž řady zaplnily pročištěné a prázdné úřady. Její členové, od malíčka vychovaní ve Stalinově kultu, se k příslušníkům staré gardy stavěli buď nepřátelsky, nebo jim byl jejich osud lhostejný.

Začátkem roku 1939 Velký Teror skončil, Stalin to v březnu oznámil sjezdu strany, svolanému po pěti letech nabitých událostmi. Stanovy strany byly upraveny v pololiberálním duchu. Skončovalo se i s mírnou formou čistek, jak existovala za Leninových dnů. Stalin prohlásil, že „nepochybně se už nebudeme muset uchýlovat k metodám masových čistek“. Vysmíval se cizincům, kteří soudili, že procesy se „špióny, vrahy a rozbíječi“ oslabily sovětský stát. Jedním z posledních zásahů čistek byla poprava Ježova, šéfa politické policie, který organizoval čistky po sesazení Jagody. Ježovovým nástupcem byl L. Berija, Stalinův krajan a jeden z jeho životopisců, do té doby šéf politické policie v Gruzii.

Skutečný epilog se odehrál v Rusku, ale v Mexiku, kde se po dlouhém putování usadil Trocký. V roce 1936, když byl Trocký v Norsku, vykonával Stalin prostřednictvím svého vyslance v Oslo nátlak na norskou vládu, aby jej připravila o povolení k pobytu. Pohrozil Norům hospodářským bojkotem, což byla dost vážná výhrůžka, neboť norské hospodářství záviselo na obchodu s Ruskem. Norský ministr spravedlnosti Trygve Lie rozhodl Trockého internovat. Když Trocký posléze odjel z Norska do Mexika, pokračoval ve hřmání proti Stalinově politice, efektně odhaloval procesy a bez úspěšně se snažil vdechnout život do čtvrté internacionály. Byl unaven neustálými úklady o svůj život. Všechny jeho děti za podivných okolností zemřely, pročež narkl Stalina jako mstivého vraha. Konečně 20. srpna 1940, když se zabýval psaním Stalinova životopisu, mu temné individuum vydávající se za jeho stoupence roztržilo sekou hlavu. Tím byl vykonán rozsudek moskevského tribunálu, který Trockého odsoudil k smrti. Když byl vykořeněn trockismus v Rusku, dosáhl Stalin svého posledního temného triumfu nad mužem samotným, jehož jméno, podobně jako jméno Leninovo, stálo v pozadí velkých nadějí a velkých iluzí Rijnové revoluce. Tragická symbolika je skryta ve faktu, že krev z Trockého hlavy potřísnila listy papíru, které popsal vyličením Stalinovy kariéry. Ale v bouři onoho roku — v létě 1940 — prošel tento epilog moskevských procesů takřka bez povšimnutí.

Zpracoval Karel Kovanda

KRESBA IVANA STEIGRA

ŘVI,
MORAVO!

[Rozhovor Olega Suse a Otáicha Barty, šéfredaktora brněnského Indexu]

O. S.: Prý poklesne počet etablovaných krajských trpaslíků, až se ztrializujeme. Neslyšel jste o tom nic? A bude prý také konec s prováděním centrálně řízené „genocidy“ a moravanství se zastaví i psychologicky v duši všeho lidu, i toho sekretariátního...

O. B.: Trpaslíků bude určitě méně — zato budou možná větší. V centru se vždycky uplatňovali hodně velcí, u těch však zpravidla vedení připouštělo velikost, ne to trpaslictví.

O duši moravského lidu není třeba se obávat; spíše půjde o to, jak mu vytlouci z hlavy, že je lepší to, co nechce. Dělavalo se to usnesením — a pak se podepisovaly všelijaké děkované archy — i za kopance. Genocidu pak mohou Pražané zkusit na přebytké skupině místních vládců — a ne jen moravských!

O. S.: Jakkap tomu bude se zakládáním a plánováním nových zemských periodik? Nebude předepsáno každému pisateli rodem z Moravy, aby se v nich projevoval „mit Blut und Boden“ (až do toho hnoje)? Ozvaly se i hlasy zemistních borců, proč prý nebyly obnoveny ryze moravské Lidové noviny. Vždyť co kdysi bylo za Masaryka, Čapků, Basse, nemohlo by snad také být — při pupku světa a země Moravskoslezské! — teď, za Špačka, Skácela, Kríže?

O. B.: Víte, že za nejmoravštější revui bývá považován Host — a prý nejen pro „malé recenze“, ale právě pro všechny recenze, zejména pak po ony třináctiřádkové „odstřety“ Polomoravana Suse? Pláč moravské orlice nad ztrátou Lidovek mne taky popuzuje. Kdyby se tak dělaly samy, to by se tisklo. Ale jediný zbýlý Moravan z trojice, kterou uvádíte [Špaček a Kríž jsou z milosti obrozeného Národního shromáždění členy České národní rady — a jak víte, to už musila být důvěryhodnost, když neprošli ani mluumilovný světoběžník Hanzelka, ani od Moravanů pronásledovaný Kohout] sotva vymění Hosta za Lidovky, takže zbývá ušlechtilý kynik Uhde, který asi dá brněnské větvi Lidovek glanc, ale moravanství přitom zatrhne, a to, jak se obávám, s vaší laskavou pomocí.

O. S.: Slyšel jsem, že se na ideologii moravismu dali i tzv. docenti KSC a podobná „elita“ s tituly. Protože nejsem členem Com. Party: Nemohl byste vy udělit vládní informaci? (Tak říkají pod pultem, tím partajním...)

O. B.: Pracuji doposud v mezích dosavadních stanov i strachu z represálií, nemíním tedy prozrazovat stranická tajemství (na to bylo dost aparátníků). A navíc — jsa laskavě některými zván doktorem federativních věd — nerad bych pozbyl šanci stát se alespoň docentem oněch; pomlčím tedy — jakž činíte někdy i vy, v zájmu rodiny a postupu. Mimochodem, profesury se asi tak hned nedočkáte, a stolice federalizace je dosud volná?

O. S.: Neměli by se obnovit moravští dragouni a včlenit do svazku ozbrojených sil Varšavské smlouvy, nejlépe k Ulbrichtově armádě? Myslím si — snad pošlete — že by mohli zvláště dobře bojovat proti imperialistickým rangerům i oddílům revanšistů. A to už nemluví o takových přirozených službách přátelům, kdyby jim zpod mostů poslali naši nezpáteč zapomenuté pytle s kvěry! Dragoun je na úkryty kanón, pardon, kanoun! jo: A gatě by se přebavily...

O. B.: Pokud byste se jim postavil do čela se svou atamanskou kroví, bitevními zkušenostmi a neutuchajícími sklony řezat, mohli bychom se stát i národními hrdiny. Vždyť jenom padlí jsou vždycky těmi uznávanými bojovníky za lepší příští; u nás živých je prosazování přirozených práv pokaždě podezřelé.

O. S.: A naposled, osobně: Jak se Vám dělá v Brně Index po těch prvních pěti číslech? Vydržíte, vydržíte?

O. B.: Zatím nemáme sovětské poraďce, ani cenzuru, tož to jde. Jenom Císařovi nehodláme dát, což jeho jest, a chceme vydat federalizační číslo Indexu. V redakční radě jsme pokračovali: Soudruh Manoušek, zkušený tajemník KV KSC, doporučil zařadit stat Vác-lava Zykunda o neblahé kulturní politice v kraji; vedle Šabaty, kterému dávají na frak skalní novotnovci, a Solara napadeného pro cynismus a mnohoženství, je v ní už i „anarchista, Blažek (píše sice až po tělesném nátlaku, ale dobře) a machiavellský Kudrna — a tak čekáme už jenom na vás, abychom ztělili i náročnou Prahu, kam důsledná PNS expeduje celých 200 (dvě stě) výtisů.

Přeji nám tu všichni, i město a kraj — a jenom proto nemáme vlastní místnosti; pracujeme všude, kde nás rádi vidí.

Po Václavově vzoru hledáme pomoc jinde: V Olomouci, v Ostravě. Už nám ji přislíbili, ale nezakřikněte to! Pane Sus, teď vážně otázka pro vás: dokázal by některý KNV v republice prosadit a uskutečnit — a to v loňském podzimu —, co pro Index udělal ten Jiho-moravský, jemuž se někteří vysmívají?

O. S.: Konstatované-konstatuji. Ovšem jiné KNV prostě neznám. Což pak si nemyslíte, že by přece jen někteří i mimomoravští káénvovci nezažili třeba krajské Playboye. Hrajo- a Potěchohochy? Ale ovšem: Index je jediný. A tak jej pěkně šéjujte ve prospěch věci obecných, k nimž ty partikulární nakonec vždy směřují...